ПОШЕНО,
народне књиге.

Вања Станишић

СТАРЕ КЊИГЕ ЈАГИЋЕВЕ БИБЛИОТЕКЕ

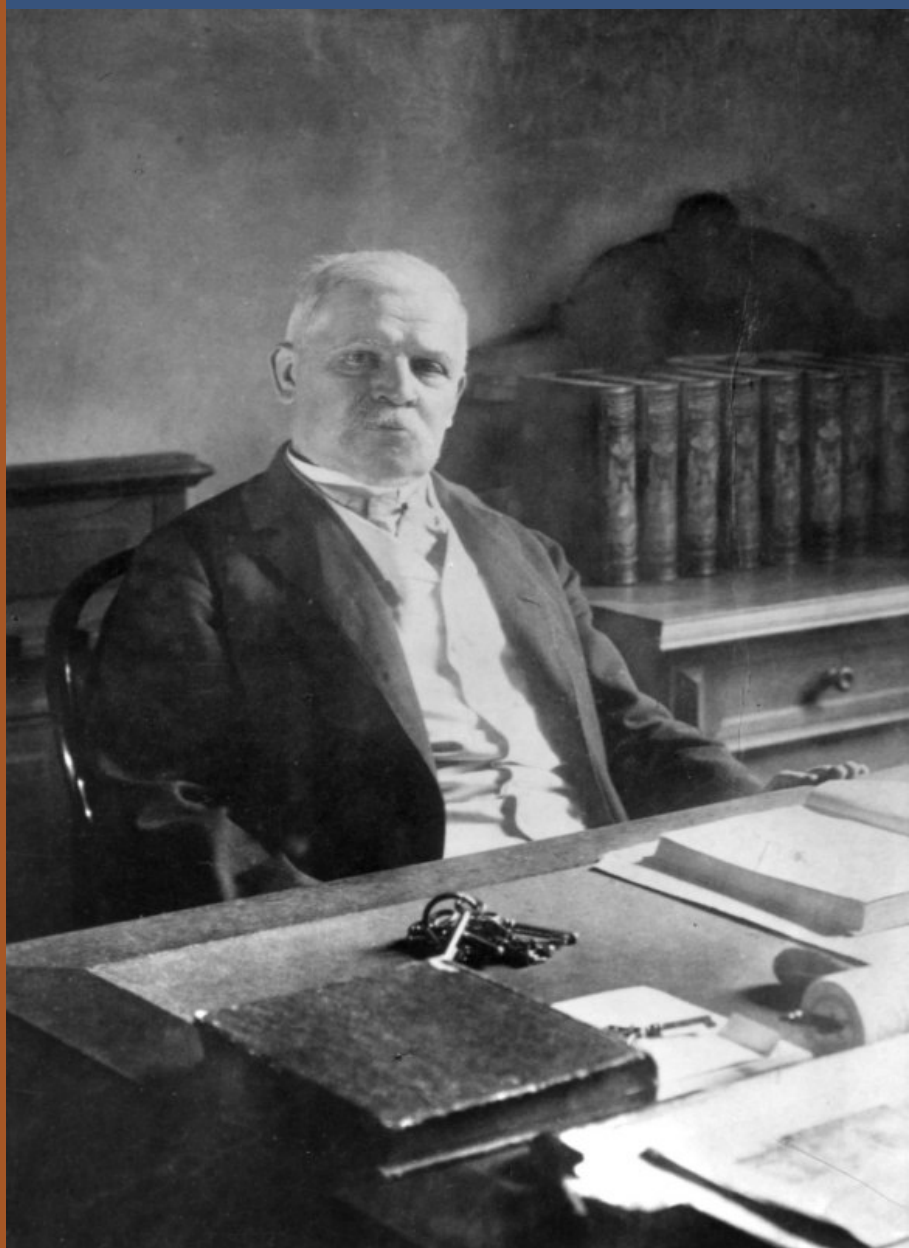

САВЕЗ СЛАВИСТИЧКИХ ДРУШТАВА СРБИЈЕ

СЛАВИСТИЧКИ СПИСИ

В. Станишић • Старе књиге Јагићеве библиотеке

Вања Станишић

СТАРЕ КЊИГЕ ЈАГИЋЕВЕ БИБЛИОТЕКЕ

САВЕЗ СЛАВИСТИЧКИХ ДРУШТАВА СРБИЈЕ

Београд • 2020

Едиција
СЛАВИСТИЧКИ СПИСИ

Уредник
Рајна Драгићевић

Вања Станишић
СТАРЕ КЊИГЕ ЈАГИЋЕВЕ БИБЛИОТЕКЕ

Рецензенти
Проф. др Ђорђе Трифуновић
Проф. др Александар Милановић
Проф. др Виктор Савић

ISBN 978-86-81622-04-9

САДРЖАЈ

Вања Станишић,
Старе књиге Јагићеве библиотеке 5

Прилог: «Како је спасена Јагићева библиотека».
Из сведочења Загорке Лилић-Михаиловић
о страдању Јагићеве библиотеке
(Политика, субота 7. април 1979) 85

Списак старих књига Јагићеве библиотеке
(XVII–XVIII в.) 88

Списак аутора 107

Вања Станишић

СТАРЕ КЊИГЕ ЈАГИЋЕВЕ БИБЛИОТЕКЕ

О животу и делу Ватрослава Јагића, једног од највећих и најистакнутијих слависта и једног од оснивача и утемељитеља словенске филологије, писано је до сада много.[1] Ни један Увод у словенску филологију не може заобићи његов огроман допринос овој научној дисциплини, коју је задужио с око 700 научних радова изузетне научне вредности. Мање је познато да се многи од тих радова данас налазе у оквиру Јагићеве збирке књига у саставу библиотеке Катедре за српски језик с јужнословенским језицима Филолошког факултета у Београду. Сама пак библиотека Катедре за српски језик с јужнословенским језицима била је формирана као саставни део Српског семинара приликом реорганизације универзитетске наставе у Београду почетком XX века – прерастања тадашње Велике школе у Београдски универзитет. Раздвајањем Филозофског и Филолошког факултета 1960/61. године, Српски семинар прераста у Катедру за јужнословенске језике и општу лингвистику, која при крају XX в. добија данашњи назив Катедра за српски језик с јужнословенским језицима. Њена Семинарска библиотека с око 135.000 књига једна је од најстаријих и најбогатијих библиотека тога типа на Балкану,[2] а Јагићева збирка или Јагићева библиотека, која се налази у њеном саставу, садржи

[1] Упор. неке од новијих извора: Поповић 1998; Ђурић, Чигоја, Поповић 2001; Zbornik o Vatroslavu Jagiću I-II, 2007; Рева 2011; Ващенко 2013.
[2] Упор. Милојковић 2005.

непроцењиво богатство од неколико десетина хиљада књига и часописа, који су највећим делом ушли у темеље словенске филологије.

Игром судбине, драгоцена библиотека овог изузетног научника, рођеног 1838. у Вараждину – чија је научна каријера протицала од Загреба до Берлина, Одесе, Петербурга и Беча – завршила је у Београду. Научну каријеру започео је у Загребу као професор гимназије, где је 1864. заједно с Фрањом Рачким покренуо часопис *Književnik* («časopis za jezik i poviest hrvatsku i srbsku»), а 1865. објављује предговор првом издању Асеманијевог јеванђеља. Његов даљи рад у Загребу био је, међутим, прекинут прогоном присталица народњачког покрета и југословенске идеје, који је уследио по доласку на власт мађаронског бана Левина Рауха 1868. године. Тиме је Јагићу можда била учињена и услуга јер му је била понуђена помоћ и сарадња од стране европских славистичких центара у којима је био познат и цењен: већ је био члан Југославенске академије знаности и умјетности основане 1866, а од 1867. и члан Друштва српске словесности и Археолошког друштва из Москве. Од 1871. стручно се усавршава у Лајпцигу и Берлину, професорску каријеру из области упоредно-историјске индоевропеистике започиње на универзитету у Одеси, а од 1874. враћа се у Берлин, али као професор опште славистике и старословенског језика. Ту је већ следеће године покренуо издавање часописа *Archiv für slavische Philologie*, који је скоро пола века био централни и најпрестижнији часопис ове научне дисциплине. Од 1880. наследио је Измаила Срезњевског на катедри за славистику Петербуршког универзитета. Већ следеће године постаје редовни члан Руске академије наука, сарађује у књижевном часопису *Вѣстникъ Европы*, припрема критичко издање Маријинског јеванђеља, које ће 1883. штампати у Берлину, и започиње рад на монументалној Енциклопедији словенске филологије, чији ће први том изићи у Петербургу 1908. године. Коначно, од 1886.

наследио је Франца Миклошича на Бечком универзитету, где остаје да ради до краја своје радне каријере.

У ратним годинама током Првог светског рата за Ватрослава Јагића у Бечу наступају тешке животне прилике. Остао је без извора прихода и, како би избегао немаштину, морао је да прода своју драгоцену личну библиотеку[3]. Преговоре око продаје Јагић доста исцрпно описује у својим *Споменима*. После неуспелих преговора с једним бечким антикваром, као и чешко-словачком владом, Министарство просвете Краљевине СХС 1919. године понудило је Јагићу услове на које је он пристао и уз посредовање Љубомира Стојановића и Хенрика Барића Јагићеве су књиге између 1919. и 1923. пренесене у тадашњи Српски семинар Филозофског факултета у згради Капетан-Мишиног здања, где се и сада налазе.[4]

Библиотечки фонд Јагићеве библиотеке садржи чак 30.000 књига, часописа и сепарата. Изузетну драгоценост представља фонд старих књига ове библиотеке у којој се, према подацима изнетим у колективном раду некадашњих чланова ове Катедре,[5] налази око 160 књига и то: 2 књиге из XVI в, око 40 књига из XVII в, око 100 књига из XVIII в. и још око 10 књига које се не могу

---

[3] Према успомени Петра Скока, Јагић је још 1917. године библиотеци Земаљског музеја у Сарајеву продао нека стара издања босанских фрањевачких писаца из своје личне библиотеке која су била плаћена у виду животних намирница и то у пакетима од по 5 кг за сваку књижицу (Skok 1949: 62). На овај податак аутору је скренуо пажњу колега Виктор Савић, коме се и овом приликом захваљујем.

[4] Јагић 1934: 312; Пујић 1951: 148- 149.

[5] Ђурић, Чигоја, Поповић: 43.

тачно датирати. Ми смо били у могућности да нађемо и наведемо податке за 130 старих књига из наведеног раздобља.[6]

Неке од тих књига опремљене су доста богато, у кожном повезу с металним копчама и богатим илустрацијама (како и доликује тематици богословских и литургијских садржаја). Један број књига из XVII в. доста је оштећен када је Капетан-Мишино здање пострадало приликом бомбардовања Београда за време Другог светског рата: једнима недостају листови, друге су нагореле, а треће су страдале од влаге услед немогућности њихове заштите током поменутих ратних година.[7]

Велики значај за историјат развоја књижевног језика Срба и Хрвата имају драгоцене и раритетне књиге фонда старих књига ове библиотеке које највећим делом чине радови католичке књижевне штампе XVII–XVIII в., који заслужују посебну пажњу и на основу којих је сам Јагић могао написати многе своје радове из прошлости књижевног језика Срба и Хрвата.[8] Осим примарно религиозне тематике, све ове ауторе одликује наглашено «словинско родољубље», како је то, иначе, на примеру дубровачких писаца тога времена описала проф. Злата Бојовић. Сви су они били у првом реду «словински» писци, а по ужем завичају Дубровчани, Которани, Далматинци, Славонци, Босанци итд.[9] Овде смо се морали ограничити само на један ужи избор тих књига, у првом реду оних које су привукле нашу пажњу својом

---

[6] Аутор дугује захвалност Ивани Спасојевић, библиотекару Катедре за српски језик с јужнословенским језицима, за указану помоћ приликом израде списка ових старих књига.

[7] О страдању Капетан-Мишиног здања и Јагићеве библиотеке упор. сведочење Загорке Лилић-Михаиловић које је овде дато као посебан прилог.

[8] Упор. више детаља о томе у Јагићевим *Споменима* (Јагић 1930).

[9] Упор. о томе Fine 2009: 223-; Бојовић 2014: 250.

тематиком, графијом и ортографијом. Шири списак тих књига приложен је у другом делу ове публикације.

Овај преглед у првом реду треба започети радовима исусовца Бартола Кашића (*Bartolomæo Kaſcicch / Bartholomæo Cassio*). Три његове најважније књиге у издању Римске Конгрегације за пропаганду вере налазе се у овој библиотеци:

- Кашићева чувена «Илирска граматика» (INSTITVTIONVM LINGVÆ ILLYRICÆ, Romæ 1604 [J 2242]) која је, иако у основи написана његовим матерњим чакавским наречјем, најавила историјско окретање католичке цркве штокавском наречју, као и будућу латинизацију свих католика тога наречја. [1]

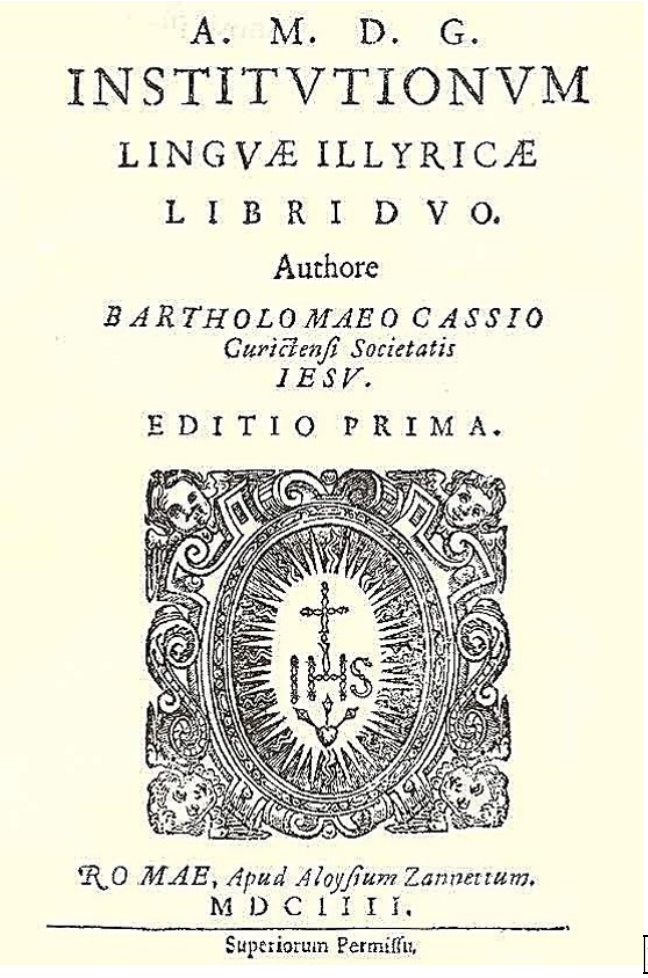

A. M. D. G.

INSTITVTIONVM

LINGVÆ ILLYRICÆ

LIBRI DVO.

Authore

BARTHOLOMAEO CASSIO
Curicienſi Societatis
IESV.

EDITIO PRIMA.

ROMAE, Apud Aloyſium Zannettum.
MDCIIII.

Superiorum Permiſſu.

1

- Xivot Goſpodinna naſſcega Isukarſta – Vita del Signor nostro Ghesu Christo (1638 [J 5039]).
- RITVALE ROMANVM [Rituale romanum] (1640 [J 4000/5]) – овај први и потпуни превод обредника на народни језик –

RITVAL RIMSKI ISTOMACCEN SLOVINSKI (на мешовитом чакавско-штокавском идиому), Кашић је, како сам каже, написао по начелу «sfakko ſlovò sfudà yednò vazda ſàmo glaſenye» да има (XVII). У своме обраћању «Blagomu imillomu sctioçu» (XIV–XVIII), који најављује радикалан раскид с домаћом, словенском писменом традицијом, позива се на низ далматинских и приморских аутора из редова високих црквених кругова и локалне аристократије, који су већ писали «ovaçimi Latinskimi ſlovvimi naſſcæ rijci» (Marko Marulicch Splichianin, Barno Karnaruticch i Dum Simun Budineicch Zadrani, Biskup Brauticch, Marin Bureſcicch, Dum Baſiliy Gradicch, Pop Pettar Palikucchia, Sigiſmondo Giorgi, Andria Ciubranovicch i Fra Arhangeo Gucetticch Dubrovcani, Anibal Luçiy Hvaranin, a parvo od sſijh Marko Andriulicch Troghiranin), за које је стара домаћа, словенска писменост, очигледно, постала нерепрезентативна, непожељна и фактички неприхватљива. Поменуто начело подупире тврдњом: «I ovih Slova glaſenhye vele prikladno yeſt glaſenyu naſſcih Glagolskih i Chiurilskih, koyaſu naredyena od ſtarijna u kgnigah naſcinskih». Ово је добра илустрација колико је симболичка идентификација с одређеним културним кругом важнија од реалне ортографске везе између графема и фонема (каква је управо постојала у домаћој писменој традицији) и убедљива потврда тврдње Валтера Таулија да «лингвистички утемељена ортографија није нужно и друштвено прихватљива»,[10] јер је писмо «фундаментално поље у идеолошкој и симболичкој продукцији друштва».[11] **2.1, 2.2**

[10] Tauli 1977: 27; Marti 2012: 227.

[11] Llamas Pombo 2012: 15.

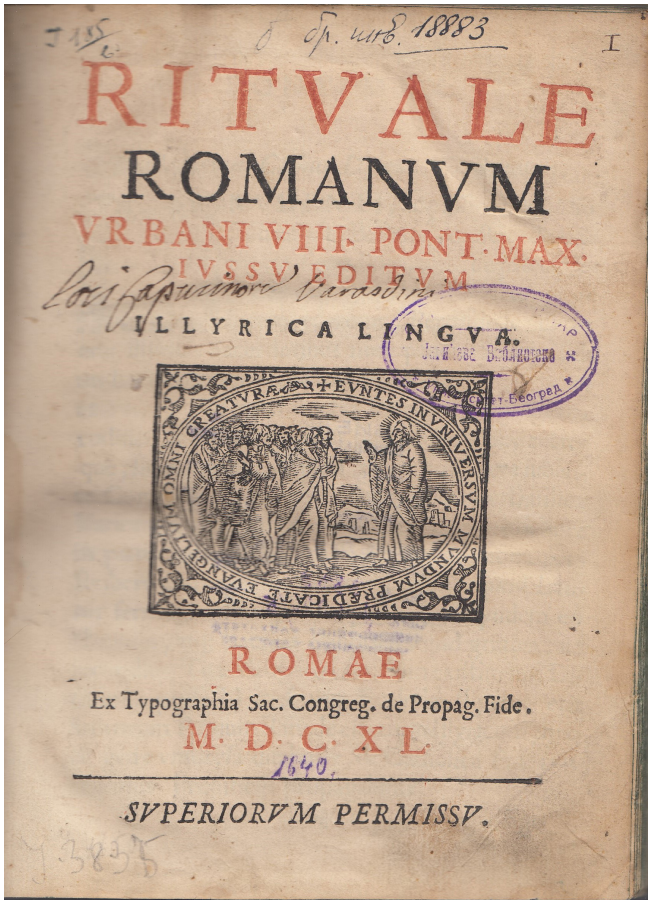

RITVALE ROMANVM

VRBANI VIII. PONT. MAX.
IVSSV EDITVM

VLLYRICA LINGVA.

ROMAE
Ex Typographia Sac. Congreg. de Propag. Fide.
M. D. C. X L.

SVPERIORVM PERMISSV.

2.1

VRBANO VIII.
PONT. MAX.
Idem Dalmata.

DE SACRA SCRIPTVRA.

MEl comedat Slauus, bona sunt dulcissima mella:
Nil comedet Sacris dulcius eloquijs.
Mel Sacrum præbe Slauis VRBANA volucris:
Dalmata mel poscit; ter sacra Verba dato.
Mel Verbum Verbi, Patrisq;: hoc Spiritus Almus
Dat scriptum: Illyricis Trina redonet Apis.

Ex SS. Prouerbijs cap. 24.

COmede Fili mi mel, quia bonum est, & fauum dulcissimum gutturi tuo. Origenes Adamantius dixit, esse intelligendum hoc de Sacra Scriptura intelligenda, & contemplanda, non de melle materiali, quod neque bonum est omnibus, neque vbique inuenitur.

2.2

На маргинама овога примерка књиге налазе се напомене и коментари писани глагољицом.[12] Као што је познато, у том времену у католичкој цркви водила се жива расправа о избору књижевнојезичког израза на нашем језичком подручју. Пансловенски прозелитизам и његова јужнословенска «илирска» варијанта с глагољицом и ћирилицом као привременим графичким решењима на једној страни, и на другој страни латиничка католичка штампа као завршни ступањ тога прозелитскога пројекта, који је најпре требало да обједини српско-хрватске католике.[13]

Истом кругу латиничких писаца који по духу и графичком руху одражавају цивилизацијска струјања Рима и Венеције онога времена припадали су и далматински клерици и песници Јурај Бараковић и Иван Иванишевић, чија се најпознатија дела налазе у овој библиотеци.

- Прво издање Бараковићеве *Виле словинке* (Giuray Barakovich, *Vila Slovinka* v çetare varsti petya sloxena, Venetia, 1626 [J 2126; J 2196]), сложене мито-поетске структуре у којој се, као што је познато, налазе одјеци и утицаји стваралаштва Марка Марулића и Динка Рањине. 3
- Ту је и шесто издање његове *Јаруле,* стиховане библијске повести из 1618. године (*GIARVLA* VRESSENA ZVITYEM OD SCEST VICHOF SVITA, SLOXENA V SLOVINSCHI GIAZICH. PO GIVRGIV BARACHOVICHIV ZADRANINV, V BNECICH, 1720, Pri

[12] У дну странице с посланицом Урбана VIII «De sacra scriptura» курзивном глагољицом написано је [illegible] [Тое редовал попа ивана шчучула].

[13] Око половине књига у издању римске Пропаганде у 17. и 18. веку било је штампано словенским писмима (Ambrosiani: 2).

Bartolu Occhi Knigaru, Na riui Schiauonſchoi Pod Slameniu S. Dominica [J 159]). 4

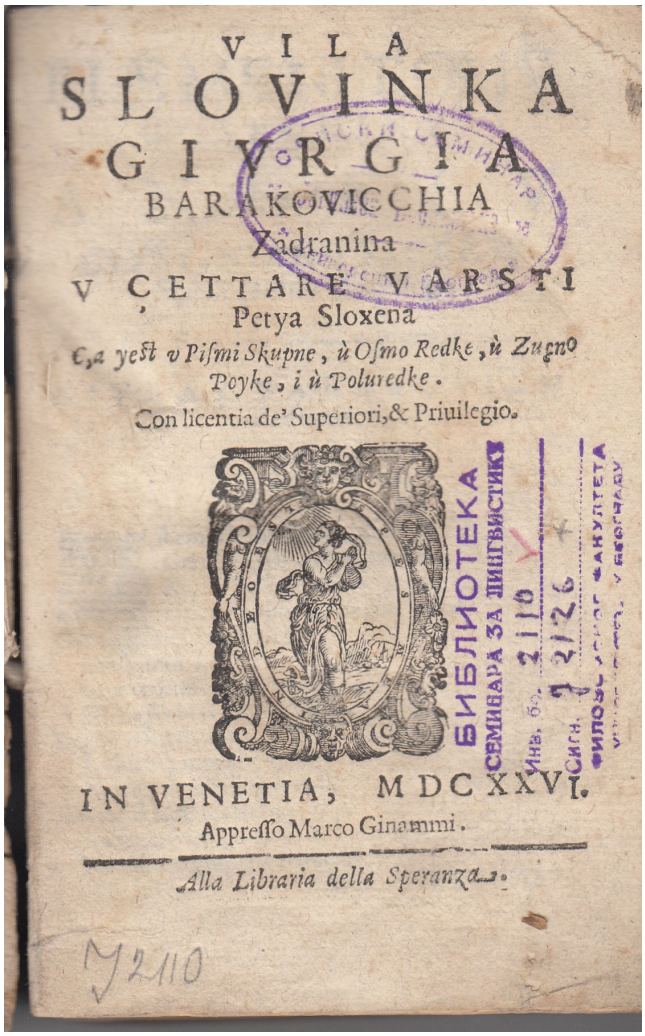

VILA
SLOVINKA
GIVRGIA
BARAKOVICCHIA
Zadranina
V CETTARE VARSTI
Petya Sloxena
Ca yest v Pismi Skupne, ù Osmo Redke, ù Zugno Poyke, i ù Poluredke.
Con licentia de' Superiori, & Priuilegio.

IN VENETIA, MDCXXVI.
Appresso Marco Ginammi.

Alla Libraria della Speranza.

БИБЛИОТЕКА СЕМИНАРА ЗА ЛИНГВИСТИКУ
Инв. бр. J 2110
Сигн. J 2126
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТА
J2110

3

7159

GIARVLA
VRESSENA
ZVITYEM
ODSCEST
VICHOF SVITA,
SLOXENA V SLOVINSCHI
GIAZICH.
PO' GIVRGIV
BARACHOVICHIV ZADRANINV
A' POKLOGNENA PRISVITLOMV,
I PRIPOSTOVANV GOSPODINV.
NIKOLI DRAXICHIV
Pridoſtinomu BisKupu
OD OSSORA.

VBNECICH, M. DCC. XX.
Pri Bartolu Occhi Knigaru
Na Riui Schiauonſchoi Pod Slameniu S. Dominica.

U. 11577 1

4

- Иванишевићева књига *Kita çvitya razlikova* из 1642 [J 2142] представља лирско-епски циклус од девет певања, написан у духу католичке обнове. У овом примерку, недостаје насловна страна, али је разјашњено да је реч управо о првом издању штампаном, као и Бараковићева *Вила*, «u Mletcih pri Bartolomeu (Marku) Ginammiu».[14] Неки су делови ове књиге писани руком: на три места у оквиру поглавља *Od privare i zle naravi xenske* («Çvit sesti»), *Kakoſeye petnik nauçi peti* («Çvit sedmi») и *Sarçe izgubglieno* («Çvit osmi»). 5

Међу старим и ретким књигама, које су дале нови подстрек латинизацији језика српско-хрватске католичке књижевности, налазе се и два позната дела истарског редовника, писца и преводиоца Фрање Главинића.

- Прво издање његове књиге ÇETIRI POSZLIDNYA ÇLOVIKA (Т.у. od Szmarti, Szúda, Pakla, i Kralyeßtua nebeßkoga, Szloſeno pò FRANCISCV GLAVINICHV, Pritißkano ù Benetczih, leta 1628 [J 2131]). На насловној страници, као и на латинској посвети Николи и Петру Зринским, дописано је име вероватно ранијег власника ове књиге: *Michaël Hrehorich*. После насловнице убачен је лист с густо писаним рукописним текстом, који би, по својим језичким и правописним одликама, као и по структури хартије, могао припадати Главинићевом времену. 6

[14] О томе сведочи и печат самог штампара утиснут на последњем листу књиге: Bartolomeo Ginammi.

XXXVII

Bòxe ù Troyſtvu kis yedini,
I ú yedinſtvu ki troy yèſſi;
kiſi vàzdi, ki ſvè ùçini,
I ná zemgli, i Nèbbeſſi,
Pózri nà obráz tvomu ſinu:
I nedaymi dà izghinu.

XXXVIII

Tàd Goſpodin ponixena
Videchime uzdiſcuchi,
I ù ſvem k'gnému òbrachiena
Mólechiſe, i kàyuchi,
Miloſtyume ſvom póhodi,
I ód nàpaſti òslobodi .·.

OD POKOYA

KISE VXIVA V BOGV.

CVIT DRVGHI.

DAROVAN

GOSP. DOMINIKV GOSPODNETICHIV Vlaſt. Braſckomu, Redovniku, i Paſtiru òd Duſe Pomgnivomu, i kripoſtnom. Priategliu ſvomu virnomu.·.

5

ÇETIRI

POSZLIDNYA ÇLOVIKA

T. y. od Szmarti, Szúda, Pakla, i Kralyeßtua nebeßkoga.

Szuakomu duhounomu, i teleßnomu, ßtrahom Bosym siuvchemu, kruto potribna, i korißtna.

Szloseno pò

FRANCISCV GLAVINICHV

Iſtrianinu Reda S. Franciſca male bratye Obßluſechih. Darſtaue B. Haruatßke Apoſtolßkoga Pripouidaucza, i Bogoßloua ili Theologa.

БИБЛИОТЕКА
СЕМИНАРА ЗА ЛИНГВИСТИ
Инв. бр. 2115
Сигн. Ј-2131
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Pritißkano ù Benetczih Polag Iuana Salis leta 1628.

Z' dopuſchenyem Viſsih.

2115

6

- Главинићева књига CZVIT SZVETIH (toyeszt sivot szvetih od kih Rimska Czrikua çini ſpominak, треће издање из 1702 [J 2130]) издваја се како својим мешовитим чакавско-кајкавским књижевним идиомом (у духу каснијег «озаљ-ског» књижевног круга), тако и својим посавско-славонским типом латиничке ортографије с препознатљи-вим мађарским графичким решењима. Зато је и разумљиво одговарајуће етничко (или државно) одређење његовог је-зика. Његов је *Czvit szvetih* «ſloſen na Haruatſki yezik», при чему су у духу времена «Haruati», заједно с «Dalmatinima», «Bosnyakima» и «Liburnima» у предговору тога дела ста-вљени у шири контекст «naroda szlouinskoga». На првим празним страницама овога примерка налазе се три записа начињена двема различитим рукама. У врху десне страни-це је латинска стихована порука записана китњастим, по-мало «школским» (нерасписаним) рукописом: «Hic Liber est Meus quem mihi dedit Deus meum...», а испод ње вero-ватно истом руком стоји запис полукурзивном глагољицом, који фактички почиње истим речима (уобичајеном форму-лом): «Овое либар мене... попа Микули Пиндулића».[15] **7.1** На левој пак страни другом руком, писмом и правописом, који већ могу припадати Јагићевом времену, стоји запис: «Kupljeno u Omišlju». **7.2**

[15] Даље следи скраћеница. У том делу јасно се разабира име *Микуле Пиндулића*, али би за целовито и правилно тумачење овога и сличних глагољских записа био неопходан стручњак за глагољску палеографију.

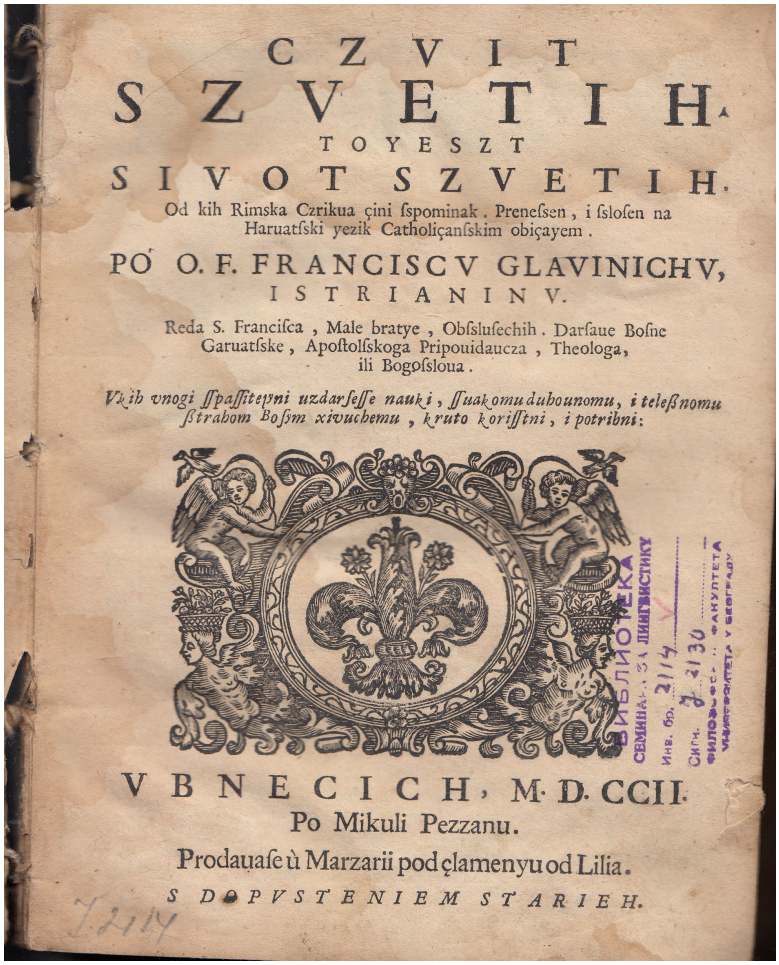

CZVIT
SZVETIH.
TOYESZT
SIVOT SZVETIH.

Od kih Rimska Czrikua çini ſpominak. Preneſsen, i ſsloſen na Haruatſki yezik Catholiçanſkim obiçayem.

PO O. F. FRANCISCV GLAVINICHV,
ISTRIANINV.

Reda S. Franciſca, Male bratye, Obſslusechih. Darſaue Boſne Garuatſske, Apoſtolſskoga Pripouidaucza, Theologa, ili Bogoſsloua.

Vkih vnogi ſpaſſitelni uzdarſeſſe nauki, ſſuakomu duhounomu, i teleſnomu ſtrahom Boſm xivuchemu, kruto korisſtni, i potribni:

VBNECICH, M. D. CCII.
Po Mikuli Pezzanu.
Prodauaſe ù Marzarii pod çlamenyu od Lilia.
S DOPVSTENIEM STARIEH.

БИБЛИОТЕКА СЕМИНАР ЗА ЛИНГВИСТИКУ
Инв. бр. 2114
Сигн. Ђ 2130
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ
7.2114

7.1

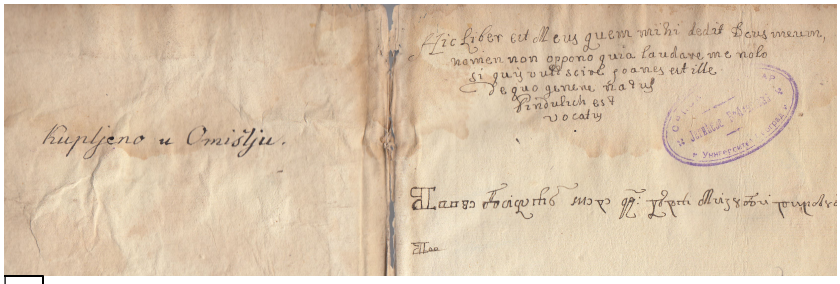

7.2

Посебну групу међу овим драгоценим и ретким књигама чине издања босанских фрањеваца штампана пре свега ћирилицом, која је у то време била основно писмо читавог становништва Босне и Херцеговине.

На првом месту, ту су два примерка *Наука крстјанског* (**Наукъ крестиански**) Матије Дивковића (из 1668. [J 2110] и 1686. [J 2229]), оснивача ове фрањевачке књижевности и аутора особеног штампаног ћириличког слога створеног на основу месне «босанске» варијанте ћирилице. Као што је познато, док је свој језик називао «словинским» («онако како се у Босни говори»),[16] дотле је писмо својих књига именовао «сарпским», како се управо може прочитати на почетку поглавља **Житот Свете Катарине**.[17] **8**

[16] Тако се може прочитати на насловној страници Наука из 1611. године.

[17] О разликама у локалном или неутралном «словинском» именовању језика и успомени на средњовековни српски идентитет у именовању писма код босанских фрањеваца упор. Чигоја, Станишич 2017.

Ѣ Н Ц О Т
СПЕТЕ КАТАРИНЕ
Сложен У перше. Коне Перше изписаши сарпски, и изпрамиоши многе стпари Погословац, ФРА МАТНЕ Знаковић из нелашак, из пропинције Посне Арјентине, приказа Светому Оѣицу никонжиционн, алити изнскопанна, Свето Оѣицне пиѣиши, ѣане стпар пеле Погоѣлѣима, зато ѣопѣсти ѣсе може Шампати.
G

8

У овој збирци нашла се и књига *Pisctole i evanghielya* (Priko ſuega Godiſcta. Novo istomacena po raslogu missala duora rimskoga, 1699 [J 4131]). Њен аутор, Дивковићев савременик Иван Бандулавић, био је први босански фрањевац који је своје дело штампао латиницом, по чему се издваја из основног тока фрањевачке књижевности. У томе није само копирао најстарији «илирски» латинични лекционар фрањевачког инквизитора Бернардина Сплићанина из 1495,[18] већ је Бандулавићево дело и својом дијалекатском мешавином чакавског и штокавског икавског било намењено знатно ширем кругу католичког становништва од Далмације до Славоније, које је, по свему судећи, већ било напустило своју стару писменост. 9

[18] Упор. о Бернардину Сплићанину: Petešić 1993.

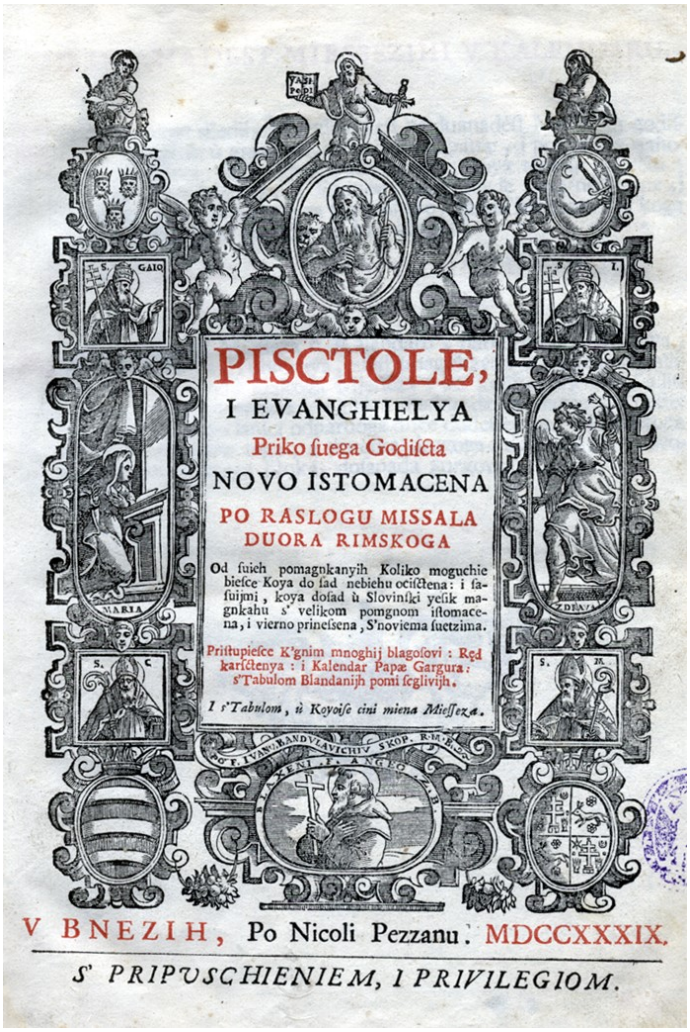

PISCTOLE,

I EVANGHIELYA

Priko ſuega Godiſcta

NOVO ISTOMACENA

PO RASLOGU MISSALA DUORA RIMSKOGA

Od ſuieh pomagnkanyih Koliko moguchie bieſce Koya do ſad nebiehu ociſctena: i ſaſuijmi, koya doſad ù Slovinſki yeſik magnkahu s' velikom pomgnom iſtomacena, i vierno prineſsena, S'noviema ſuetzima.

Priſtupieſce K'gnim mnoghij blagoſovi: Red kariſctenya: i Kalendar Papæ Gargura: s'Tabulom Blandanijh pomi ſeglivijh.

I s'Tabulom, ù Koyoiſe cini miena Mieſſeza.

V BNEZIH, Po Nicoli Pezzanu. MDCCXXXIX.

S' PRIPUSCHIENIEM, I PRIVILEGIOM.

Дивковићеву ћириличку традицију настављају дела босанских фрањеваца Павла Посиловића и Стипана Маргитића, чији се главни радови налазе у овој библиотеци. Ту су оба Посиловићева дела, *Наслађеније духовно* (**Наслѣѣніе дꙋхо́вно**) (Венеција 1639. [J 1/a]) **10** и *Цвијет од крипости* (**Цвѣтъ ѿ крѣпости**) (Венеција 1647. [J 1/b]) **11**, док је Маргитић на уводним страницама своје *Исповиједи крстјанске* (Венеција 1701. [J 2112], којој, нажалост недостаје насловна страна) подвргао критици употребу латинице у књигама намењеним за босанске католике (познате су његове речи како **пе́ѣн дно ѿпꙋ́ска неꙋ́мне ꙋ́она слопа, инашлане цилипа оставѣ́лена изла́чена посли Дипскопи́ѣла иПоснлопи́ѣла, апеомлеꙋ́ потреститє кѣ́нниге ꙋ́тосни ꙋ́наша слопа нꙋ́наш незик**). На насловној страни Маргитићева другог дела, **фала ѿ спетн**, дуж леве и десне маргине налазе се два подужа глагољска записа. Леви, који је, по свему судећи, старији, писан је курзивном глагољицом и гласи:

ꙋоа҃ ѡ҃ꙋ ѧ҃ꙋ ѡ҃ꙋ ѧ҃ꙋ ѡ҃ꙋ ѧ҃ꙋ

буріћа од пашмана ідадеміга міјо јурічић од Філіп јаково даму речем міс коликосе штіма зань]. **12**

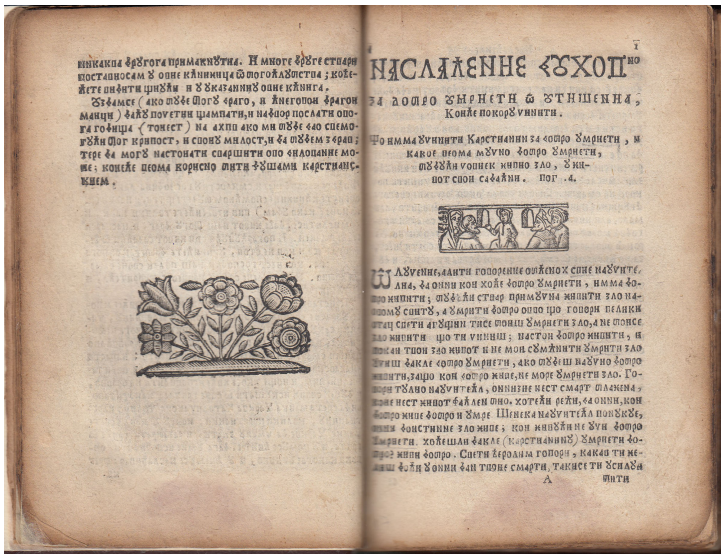

НАСЛАЂЕННЕ СВХОП
ЗА ДОБРО ВМРЕТИ Ѡ ВТНІЕННА,
Конѣ покорѹнити.

Що имма вѹнити Карстиании за добро вмрети, и какое неома мѹно добро вмрети, тѹ ѹдан воинек нипо зло, ѹ ниот свои садаѣни. Пог. 4.

Шаѹение, ѧанти говорение оиѣемох соне маѹнте-ѧна, да онни кои хоѣе добро вмрети, имма добро нинити; тѹ ѹдан стар примѹна нинити зло на-шомѹ свитѹ, а вмрити добро онно про говори велики штиц свети агѹфини тисе тонци вмрети зло, а не тонсе зло нинити про ти унини; настои добро нинити, и доки тиои зло нинот и не мои сѣмѣнити вмрити зло. Ѹнеш ѧакле добро вмрети, ако тѹѣеш маѹно добро нинити, зато кои добро нине, не може вмрети зло. Говори тѹано маѹнтеѧа, онинне нест смарт пламена, нине нест нинот ѧаѣлем оно, хотеѣи реѣи, да онни, кои добро нине добро и вмре. Шинека маѹнтеѧа поѣкѹѣ, онни доистинне зло нине; кои нинѣѣне ѹни добро вмрети. хоѣешли ѧакле (карстианинѹ) вмрети добро нини добро. Свети Іероним говори, какаа ти не-ниш ѣеѣи ѹонни ѧан тионе смарти, такист ти ѹсладѣ

А нити

10

УПНЕТѢ

Крипостих ѹхоини, и
тилесние.

Ѹ комѹсе говорѝ ѿ злоѝна чопи-
ванские, конесе имаѣѹ ѡнемати ѿ
онизие, кои ме лишити ѹ милости
сеемогѹѣтга Бога, и ѿоще теше ѹчи
какосе имаѹ ѿоспивати крипости,
и отвуани ѿопри народѣ ѣлѣскога.

Но ово сле итскѹвѣли по отласт-
ваг Богословаца, и мнозие приналѹ-
чение народние.

Ѿво ѣнлопание (прем ѿанест ма-
лакно) униимга сасном мовом
ѣлѣлаи, и такоѝер желном сарце
моега. За Що знаѣем станонито, и
иманѹѣли ѹѣание ѹ Бога, ѣаѣе пити
велико ѹтишение, и разговор, и ко
рист ѣѹшах карстианских, и та-
коѝер за народатисе, и ѹклонити
злоѝа опогатѹмога Сиета, и ѿоще

А 3 2 не-

ПѢКПНУЯ

ЧАЛА ЗА АНЕТУ.

Ч ф п г ѣ е ж з ѕ
н к л м н о п р
с т ѹ ѿ х ѡ ц ч
ѹ ѣ ш щ ъ ы. аме.

Па	пе	пи	по	пѹ	пь
Га	ге	ги	го	гѹ	гь
Ѣа	ѣе	ѣи	ѣо	ѣѹ	ѣь
Жа	же	жи	жо	жѹ	жь
За	зе	зи	зо	зѹ	зь
На	не	ни	но	нѹ	нь
Ка	ке	ки	ко	кѹ	кь
Ла	ле	ли	ло	лѹ	ль
Ма	ме	ми	мо	мѹ	мь

На

11

ФРАЛА Ѡ СПЕТА
АЛАНТИ ГОПОРЕЖНА ѠСПЕТКОПНА
ЗАТНАЛЖЕНИ ПРИКОГОАНЩА.

ТАКОНЕР ГОПОРЕЖНА

СПАРХУ ЕПАНЛЕЛА,

УСПЕ НЕАНЛЕ ПРИКОГОАНЩА:

Истомачено изразлики КАНИГА ЛАТИНСКИ,

ИСЛОЖЕНО УНЕЗНИК НАЛАРНУКИ, ПО
ПОГОЛУПНОМУ ПОГОСЛОПУ.

Ѡ. П. ФРА ОТНПЯНУ

НАНУАННИУ МАРКОПУ,

АЛАНТИ МАРГИТНАУ,

ИЗКРАЛЕСТПА ПОСАНСКОГА.

МАРГИТНА.

У НЕЛЕУН, АѠН.

ПО НИКОЛИ ПЕУАНИ ПОА ПНАНГОМ ѠАНЛАНА.

12

Коначно, овде се нашла и књига *Porta coeli et vita aeterna. Vrata nebeska i Xivot viçchni* (Анкона 1678 [J 2213, J 2180]) Ивана Анчића, који је после Бандулавића био други босански фрањевачки писац који је своја дела штампао искључиво латиницом. Његова су дела најавила напуштање домаће графичке традиције која ће се међу босанским фрањевцима коначно угасити у наредним столећима, и као што је то у литератури о њему већ било истакнуто: «свјесно је прихватио начело католичке обнове којој је одговарао Кашићев латинички правопис».[19] На дну 11. странице овога примерка, где је дата «Pogodba slova» (тумачење латиничког правописа у књизи) налази се запис тзв. крајишким типом босанске ћирилице Одноте литер мете ждиста Стиписта режиће исписа. **13.1, 13.2**

13.1

[19] Mihanović-Salopek 2006: 109.

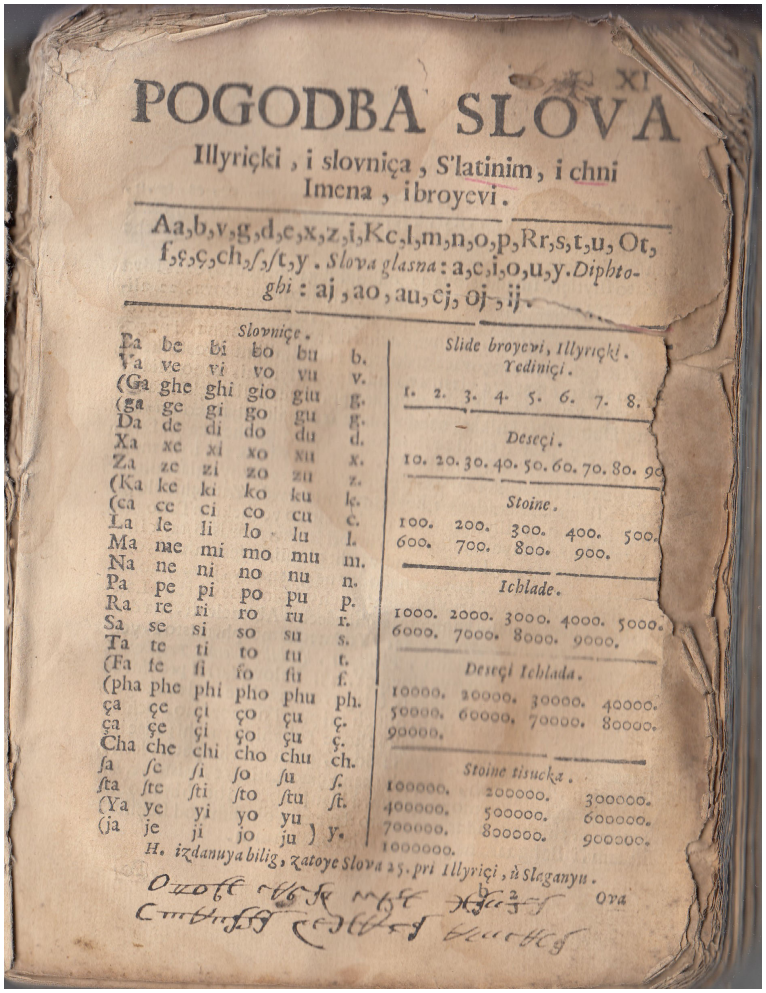

XI

POGODBA SLOVA

Illyriçki, i slovniça, S'latinim, i chni Imena, i broyevi.

Aa,b,v,g,d,e,x,z,i,Kc,l,m,n,o,p,Rr,s,t,u,Ot, f,ç,ç,ch,ſ,ſ,t,y. *Slova glasna*: a,e,i,o,u,y. *Diphtoghi*: aj, ao, au, ej, oj, ij.

Slovniçe.

Ba	be	bi	bo	bu	b.
Va	ve	vi	vo	vu	v.
(Ga	ghe	ghi	gio	giu	g.
(ga	ge	gi	go	gu	g.
Da	de	di	do	du	d.
Xa	xe	xi	xo	xu	x.
Za	ze	zi	zo	zu	z.
(Ka	ke	ki	ko	ku	k.
(ca	ce	ci	co	cu	c.
La	le	li	lo	lu	l.
Ma	me	mi	mo	mu	m.
Na	ne	ni	no	nu	n.
Pa	pe	pi	po	pu	p.
Ra	re	ri	ro	ru	r.
Sa	se	si	so	su	s.
Ta	te	ti	to	tu	t.
(Fa	fe	fi	fo	fu	f.
(pha	phe	phi	pho	phu	ph.
ça	çe	çi	ço	çu	ç.
ça	çe	çi	ço	çu	ç.
Cha	che	chi	cho	chu	ch.
ſa	ſe	ſi	ſo	ſu	ſ.
ſta	ſte	ſti	ſto	ſtu	ſt.
(Ya	ye	yi	yo	yu	y.
(ja	je	ji	jo	ju	y.

Slide broyevi, Illyriçki.

Yediniçi.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

Deseçi.

10. 20. 30. 40. 50. 60. 70. 80. 90.

Stoine.

100. 200. 300. 400. 500. 600. 700. 800. 900.

Ichlade.

1000. 2000. 3000. 4000. 5000. 6000. 7000. 8000. 9000.

Deseçi Ichlada.

10000. 20000. 30000. 40000. 50000. 60000. 70000. 80000. 90000.

Stoine tisucka.

100000. 200000. 300000. 400000. 500000. 600000. 700000. 800000. 900000. 1000000.

H. izdanuya bilig, zatoye Slova 25. pri Illyriçi, ù Slaganyu.

Ova

13.2

Подужи ћирилички запис налази се и у примерку књиге рабскога бискупа Петра Гауденција: Petar Gaudenczio, *Istumacenye Symbola apostolskoga*, V Rimu, V Pritiſcteniczi S. Skupſchine od

Razplodyenya Virre, Lito 1662 [J 2129]. На првој празној страници руком је дописан подужи запис полуминускулном ћирилицом «дубровачког типа»: Колико заповеди црковнї є петь / а҃ свєтїтї днї св[є]тковнї / в҃ послꙋшатї машꙋ ꙋспанꙋ не[д]ѣлꙋ / г҃ постїтї порїзмꙋ ї ѡстале заповїдане посте / д҃ ївповїдатї с[є] найманє єдань пꙋ[т] нагодїнꙋ ївпїчестїтї[с]є наїмрь / є҃ не пїровати ꙋзаѣ[?]ано прїме **14.1, 14.2**

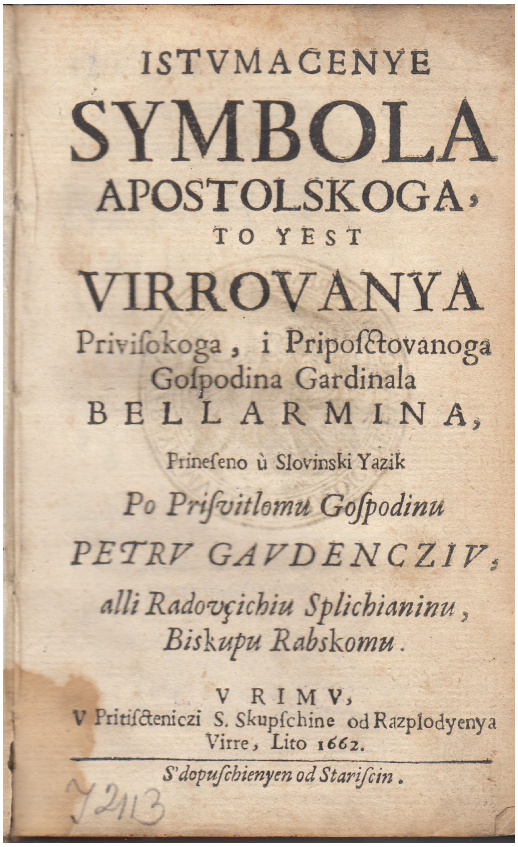

ISTVMACENYE

SYMBOLA

APOSTOLSKOGA,

TO YEST

VIRROVANYA

Privisokoga, i Pripoſctovanoga
Goſpodina Gardinala
BELLARMINA,

Prineſeno ù Slovinski Yazik

Po Priſvitlomu Goſpodinu

PETRV GAVDENCZIV,

alli Radovçichiu Splichianinu,
Biskupu Rabskomu.

V RIMV,
V Pritiſcteniczi S. Skupſchine od Razplodyenya
Virre, Lito 1662.

S'dopuſchienyen od Stariſcin.

7213

14.1

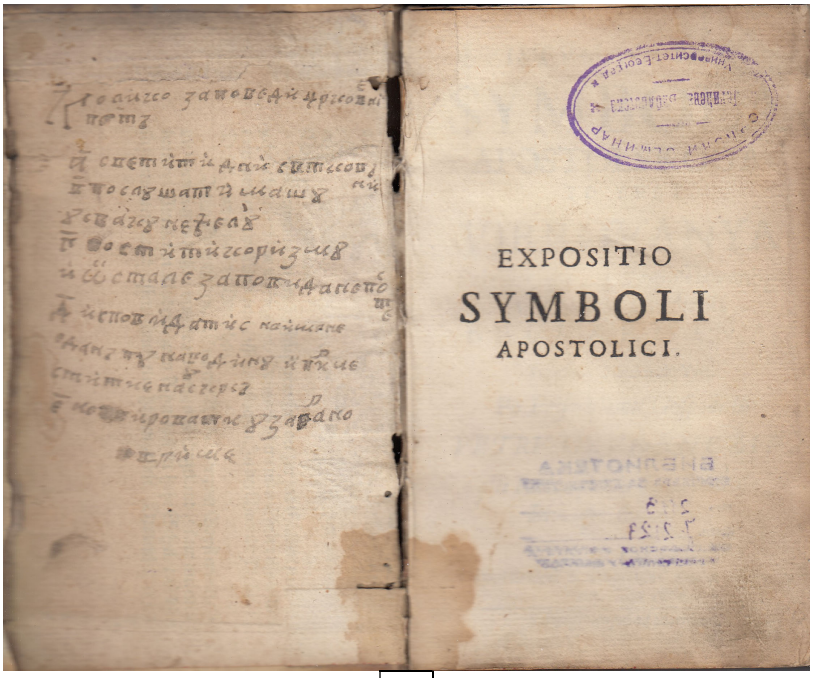

14.2

Као што је познато, католичка црква штампала је своју пропагандну литературу и другачијим типом ћириличког писма и правописа – онда када су њена издања била намењена ширењу католичанства међу православним становништвом. Међу босанским фрањевцима по томе се издвајао Стјепан Матијевић, који је у своме обраћању **Къ чиноцꙋ крстїанскомꙋ** истакао како је своју «књижицу» издао **плꙋтклнїем** Рафаела Леваковића, једног од водећих посленика црквене уније XVII столећа.[20] У овој збирци то-

[20] Упор. Станишић 2016: 148-149.

ме кругу припада Кратка азбуквица и кратак керстјански католичански наук, у Тернави ҂ах҂.д҂.с҂ (1696)[21] [J 2121]. Од лигатура ꙗ, ѥ, које су код Матијевића биле главни маркери црконословенског правописа, овде је остало само ꙗ као историјски псеудоалограф (нпр. керстјански : керстјанин). По свему осталом ово је класична «протомркаљевска» босанска ћириличка ортографија. **15**

[21] Пада у очи необичан начин писања датума, у којем ҂д҂ служи за «90».

КРАТКА АЗБУКВИЦА,
И КРАТАК
КЕРСТИЈСКИ
КАТОЛИЧАНСКИ НАУК.
П. СО. ПЕТРА КАНИЗИА
ДРУШТВА ИМЕНА ИСУСОВА.
Сложїн У Славински Незик.
Притискан по милости Припошованого, и Високого
ГНА КАРДИНАЛА КОЛОНИЋА
Острогонского Арцибискупа.
1696
У Тергстеу Тип. Академ. Лито Госп. ΑΧΦS.

Трагови записа словенским писмом (или писмима) налазе се и на примерку књиге Navischiegnie muche Issussa spasciteglia nascega, Slozen po oççu Marchu Marulu, Spolichianinu, Venezia, 1636 [J 2188]. По среди је дело много млађег имењака и земљака чувеног песника Марка Марулића.[22] На првом левом празном листу Јагић

[22] Упор. Béné 1991: 227.

је оставио напомену о пореклу ове књиге: *Poklonio g. Ivan Gurato na Rabu*. Негде по средини насловне стране разазнају се трагови некаквог записа писаног словенским писмима, али због његове краткоће, као и библиотечког печата с инвентарним бројем, који је стављен преко њега, данас је тешко разумети чак и то да ли је реч о глагољици или ћирилици, или су ту можда оба. **16**

Епоха католичке пропагандне литературе на глагољици овде је представљена следећим делима:

- ⰻ�²ⰻⱂⱁⰲⱑⱄⱑⰴⱑⱂⱁⱄⱑⱓ ⰻⱄⱑⰽⱑ ⰷⱑⱂⱑⱄⱑⱓⱑⱂⱑⱄⱑⱓⱑ [Исправник за ереи исповидници], који је с латиничког превода Шиме

Будинића пренео у глагољицу Рафаел Леваковић и «напечатао» у Риму 1635. [J 196 / b].[23] **17**

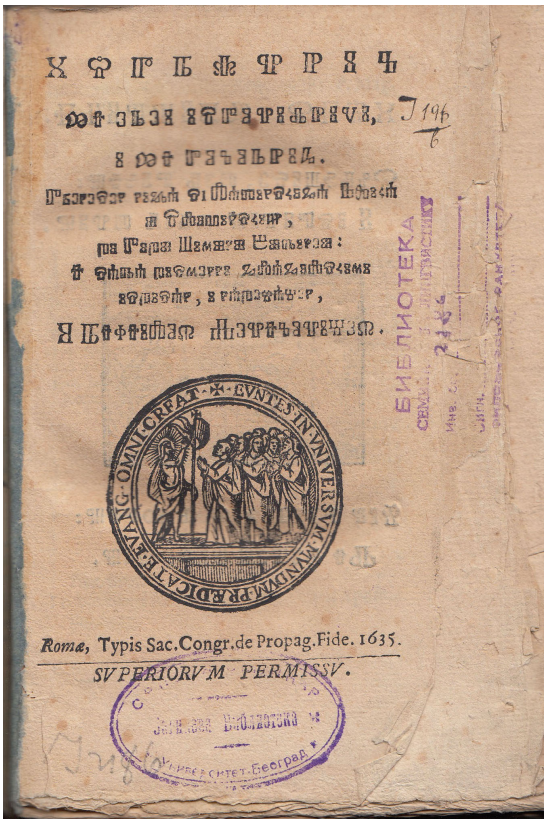

- **Ꙋ҆ѹ҆ѣ҆ꙁ҆ръ҆ѣ҆ѣ҆ ѳ҆ѣ҆ѣ҆ѡ҆ѧ҆ѳ҆ѧ҆ѣ҆ѣ҆ ꙗ҆ѳ҆ѳ҆ѧ҆ѧ҆** [Букварь славенскиј писмены величај̑шаго оучителѣ Б. Иеронима Стридонскаго напечатань во Венетии <…> 1763, Изво́лениемь

[23] Упор. Mrkonjić 1988: 96; Barišić 2010; Mateljak 2010: 181.

старѣйшихъ] [J 2119]. Друго издање Карамановог Буквара из 1753. На крају Буквара додате су и међусобно упоређене две словенске азбуке: хрватска глагољица под називом Abecedarium Illyricum Hieronymianum и црквенословенска ћирилица тога времена под називом Abecedarium Servianum D. Cyrilli.[24] **18**

- BREVIARIUM ROMANUM slavonico idiomate <…> editum / ⰦⰡⰻⰾⰻⰹⰽⰻⰹ ⱓⰻⰾⰻⰹⱑⰻⰹ Ⱓⰻⰽⰻⰹⱑⰻⰹ Ⱓⰻⰽⰻⰹⱑⰻⰹ <…> Ⱓⰻⰽⰻⰹⱑⰻⰹ, Romæ MDCCXCI (1791 [J 5039]). Познато издање римске Конгрегације за пропаганду вере које су средином XVIII столећа саставили Матеј Караман и Матеј Совић, а крајем тога столећа коначно приредио за штампу рабски бискуп Иван Петар Galzigna (Гоцинић). То је уједно и последње издање часослова на глагољици и црквенословенском језику руске редакције.[25] С гашењем овога католичког црквенословенског пропагандног пројекта, поступно се угасила и глагољица, која је као његов графички израз, за католичку цркву изгубила сваки смисао даље употребе. На насловној страни овога примерка, као и у папирићима уметнутим у књигу, налазе се латинични записи разне садржине. Нпр. на насловној страни може се препознати: *Ovoje bravijal mene don juana Roguglicha oba komada... G. 1818.* **19**

---

[24] Такво схватање, иначе, потврђено је још у ватиканским документима с краја XVI в. који се односе на Будинићев рад на превођењу катехизма – у једном случају «in lingua schiavona e lettere serviane», а у другом «in idioma et caracterem illyricum», што, по речима Џона Фајна, говори о томе да су задарски клерици тога времена под «илирским писменима» подразумевали глагољицу [Fine 2009: 237].

[25] Lokmer 2008: 181.

18

BREVIARIUM
ROMANUM
SLAVONICO IDIOMATE
IUSSU SS. D. N. PAPÆ
PII SEXTI
EDITUM
IN DUAS ANNI PARTES DIVISUM.
PARS HIEMALIS
A Dominica prima Adventus usque
ad Dominicam Trinitatis.

ROMÆ MDCCXCI.
TYPIS, ET IMPENSIS SAC. CONGREGATIONIS
DE PROPAGANDA FIDE.

SUPERIORUM FACULTATE.

19

Ту се, затим, нашла и кратка расправа на латинском језику о историји и пореклу словенске глагољске азбуке Климента Грубишића објављена у Венецији 1764. и очигледно намењена тамошњој публици (*In originem et historiam alphabeti sclavonici glagolitici* [J 2224]). То је позната готско-рунска хипотеза о пореклу словенског писма, која је, у складу с временом у којем је настала, пуна произвољних митологизација.[26] Таквог је карактера и приложена упоредна таблица неких знакова млађе хрватске глагољице с помешаним знацима готског алфабета и германских руна (које аутор заједно зове рунама), као и грчког писма, које је, пак, парадигматски подређено списку знакова словенског писма, па се зато грчко Ф нашло одмах после А – ради поређења са словенским ѿ, које се иначе не уклапа у грчки списак. Па и тако, упркос мешању историје и легенде, Грубишић у начелу даје реалне знаке и словенске и готско-рунске писмености, за разлику од загонетног и очигледно измишљеног «Илирског словенског алфабета», који се у то време сретао у радовима о европским системима писма широм Западне Европе.[27] На последњој празној страници овога примерка налази се руком писана опсервација на доста читко писаном немачком језику о судбини глагољице на тлу Босне и Далмације. **20.1, 20.2**

[26] Може се наћи и у македонском преводу, упор. Грубишић 2012.

[27] Упор. Kempgen 2015: 5-6.

IN ORIGINEM
ET HISTORIAM
ALPHABETI SCLAVONICI GLAGOLITICI
VULGO HIERONYMIANI,
DISQUISITIO
ANTIQUITATIS POPULORUM SEPTENTRIONALIUM,
REIQUE LITTERARIÆ SCLAVONICÆ,
ET RUNICÆ STUDIOSIS
A CLEMENTE
GRUBISSICHIO
PROPOSITA.

БИБЛИОТЕКА
СОМБОРА ЗА ПОЗОРИШТЕ
Инв. бр. 2145 V
Сигн. 7 2224
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА

VENETIIS,
MDCCLXVI.
Apud Jo. BAPTISTAM PASQUALI.
SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO.

7285

20.1

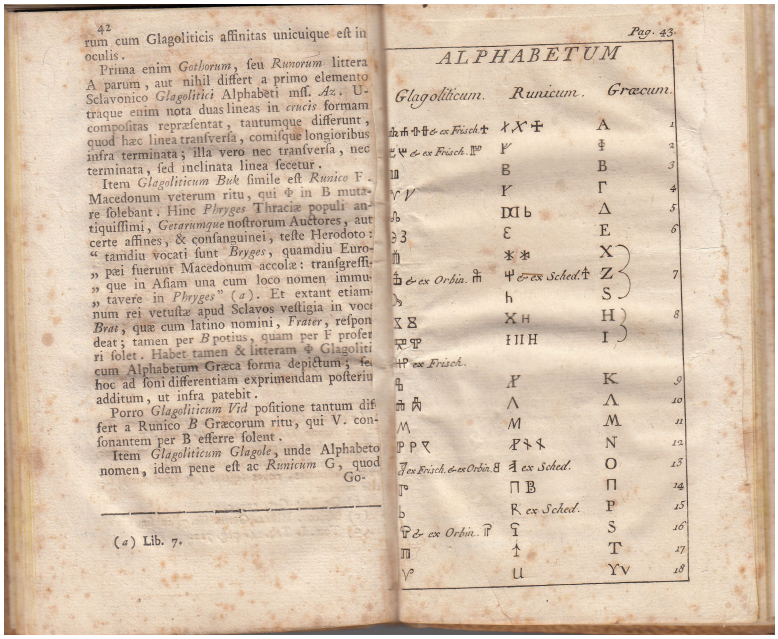

42

rum cum Glagoliticis affinitas unicuique est in oculis.

Prima enim *Gothorum*, seu *Runorum* littera A parum, aut nihil differt a primo elemento Sclavonico *Glagolitici* Alphabeti mss. *Az*. Utraque enim nota duas lineas in *crucis* formam compositas repræsentat, tantumque differunt, quod hæc linea transversa, comisque longioribus infra terminata; illa vero nec transversa, nec terminata, sed inclinata linea secetur.

Item *Glagoliticum Buk* simile est *Runico* F. Macedonum veterum ritu, qui Φ in B mutare solebant: Hinc *Phryges* Thraciæ populi antiquissimi, *Getarumque* nostrorum Auctores, aut certe affines, & consanguinei, teste Herodoto: " tamdiu vocati sunt *Bryges*, quamdiu Europæi fuerunt Macedonum accolæ: transgressique in Asiam una cum loco nomen immutavere in *Phryges*" (*a*). Et extant etiamnum rei vetustæ apud Sclavos vestigia in voce *Brat*, quæ cum latino nomini, *Frater*, respondeat; tamen per *B* potius, quam per F proferi solet. Habet tamen & litteram Φ Glagoliticum Alphabetum Græca forma depictum; sed hoc ad soni differentiam exprimendam posteriu additum, ut infra patebit.

Porro *Glagoliticum Vid* positione tantum differt a Runico *B* Græcorum ritu, qui V. consonantem per B efferre solent.

Item *Glagoliticum Glagole*, unde Alphabeto nomen, idem pene est ac *Runicum* G, quod Go-

(*a*) Lib. 7.

Pag. 43.

ALPHABETUM

Glagoliticum.	Runicum.	Græcum.	
& ex Frisch.	ᚨ ᛇ ᛈ	A	1
& ex Frisch.	ᚠ	Ф	2
	ᛒ	B	3
	ᚱ	Γ	4
	ᛞ ᛒ	Δ	5
	ᛖ	E	6
	ᛜ ᛉ	X	
& ex Orbin.	ᛉ & ex Sched.	Z	7
	ᛋ	S	
	ᚺ	H	8
	ᛁ ᛁᛁ ᚻ	I	
ex Frisch.			
	ᚴ	K	9
	ᛚ	Λ	10
	ᛗ	M	11
	ᚾ ᛏ ᛊ	N	12
ex Frisch. & ex Orbin.	ᛟ ex Sched.	O	13
	ᛈ ᛒ	Π	14
	ᚱ ex Sched.	P	15
& ex Orbin.	ᛊ	S	16
	ᛏ	T	17
	ᚢ	Y v	18

20.2

У овом прегледу нашу пажњу привукло је и неколико ћириличких црквенословенских књига новијег времена. Четири рускословенске и две српске.

- Међу рускословенским књигама две су рукописне, од којих једна потиче из черниговскога Јелецког манастира – кратко упутство о исповедању и опросту греха (**Грѣхы́ ро҃млѝтїи**) датирано фебруара 1685. године, која је, притом, записана одговарајућим ћириличким словима, али по грегоријанском календару (**ѧ҃хпѥ**) [Ј 2217]. На дну првог листа налази се посвета **ѿца І҃ѡаннникїа Галичто́вича** архимандриту тога манастира. Споменик садржи типичне украјинске језичке црте и одговарајући «југозападни» (украјински) скоропис

XVII века са следећим типичним латиноидним одликама: <ѣ> је добило изглед курзивнога латинског *v* и коначно је напуштен лигатурни начин бележења вокала [u], тј. уопштен је само нови, данашњи облик <ꙋ>. Осим тога, у овом споменику уместо <ф> и <д> појављују се латинско *f* и *d*, док се <ѡ> пише као латинско *w*. **21.1, 21.2**

БИБЛИОТЕКА
СЕМИНАРА ЗА ЛИНГВИСТИКУ
инв. бр. 2182
Сигн. Ј 2217
ФИЛОЗОФСКОГ

21.1

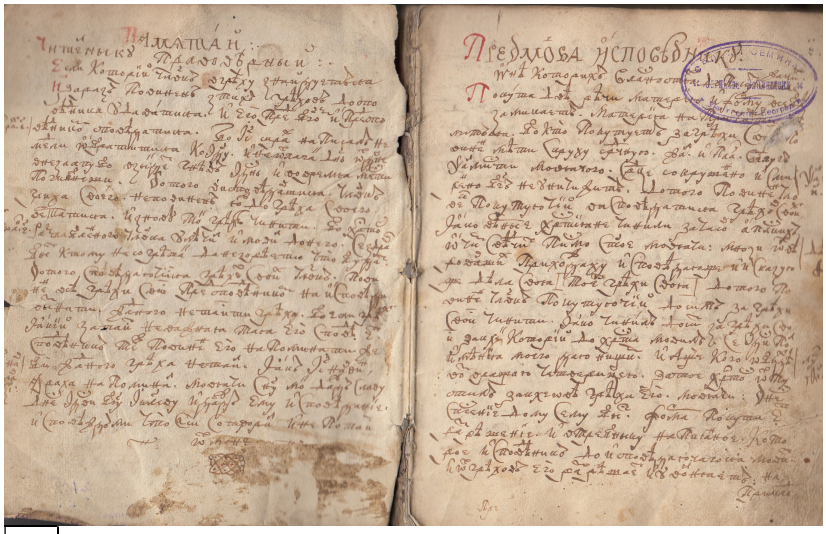

21.2

- Друга рукописна књига је олонецки рукопис писан млађим скорописом друге половине XVIII века с такође млађим типом датума писаним арапским бројевима из децембра 1750. године: Сия Книга вотчины Алеѯандро-Свирскаго монастыря крестьянина ажителя Олонецкой вефи Ивана Костантинова [J 191/*b*]. **22**

- Трећа је књига чувени «Кијевски синопсис» (**Ѿ НАЧАЛѢ древнѣгѡ славенскагѡ народа**). Настала је 1674. у Кијево-Печерској лаври под утиском присаједињења Украјине Русији и све до појаве критичке историографије, била је једини уџбеник руске историје. Међутим, њена идејна и по-

литичка порука – величање руског народног јединства и уједињења «свих руских земаља» актуелна је и данас.[28]

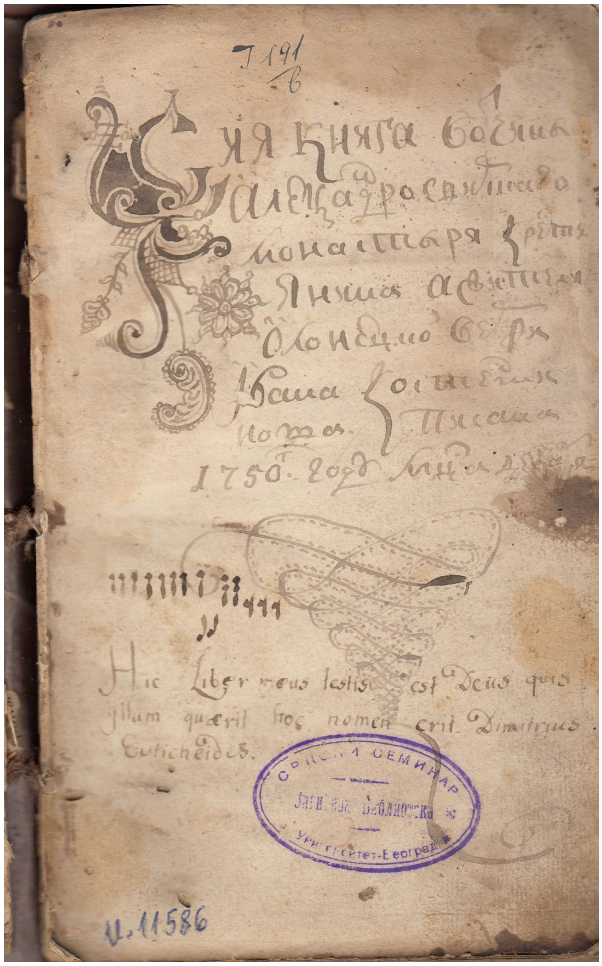

22

[28] Упор. Сапожников 2008.

- Четврта руска књига је чувена **Граммѧтика** Мелетија Смотрицког (прерађено и допуњено издање из 1648) [J 2208], која је имала огроман значај за стандардизацију црквенословенског језика. Један је од најважнијих извора за проучавање граматичке мисли великоруских књижника средине XVII в. и све до појаве Ломоносовљеве Росијске граматике била је основни уџбеник рускога књижевног израза.[29] Као што је познато, ово московско издање из 1648 г. било је штампано по заповести цара Алексеја Михајловича и с благословом патријарха московског Јосифа, о чему се говори у завршној напомени на крају књиге. Појавило се 11 година после смрти Смотрицког, који је због свога преласка на унију тада већ био непожељан у православним круговима. Зато књига нема насловницу, а приређивачи опширног увода остали су анонимни. 23

- У овој збирци налази се и српско издање поменуте Граматике (**Граммѧти́ка в҃ по҃зꙋ и҆ ᲂу҆потребле́нїе ѿпро́ксѡвъ Сє́рбскѝ Желѧ́ющыхъ ѿснобѧ́тельнагѡ нѧꙋ́ченїѧ Славе́нскагѡ дїѧ́лектѡ**) штампано у Римнику 1755. године.[30]

- Друга српска књига овога круга, штампана у Бечу 1748, била је право ремек-дело свога времена – чувени и најтиражнији ходочаснички путеводитељ и туристички бедекер за путовање по Светој земљи **ѻ҆пнсѧ́нїе ст҃агѡ Гро́бѧ Гра́да І҆ерꙋсалі́ма** (**в҃ Вїе́ннѣ** [J 2241]) Христофора Жефаровића, «иллирїко-рассїанскога зографа» (како се сам потписивао) и «првога српског графичара новога кова», који је ово дело

[29] Упор. критичко издање ове Граматике: Кузьминова 2007.

[30] О томе српском издању упор. Ранковић: 181; Унбегаун: 41.

штампао средствима јерусалимског архимандрита Симеона Симоновића (**митрополита пѳѡломе́йскагѡ**).[31] **24.1, 24.2**

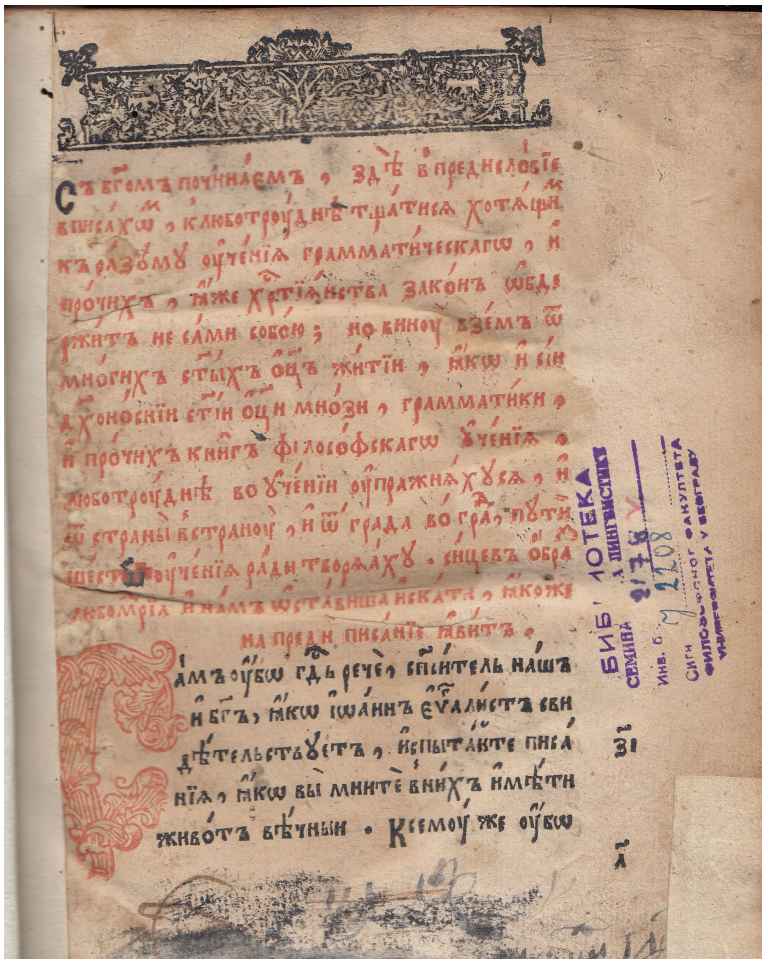

23

[31] Упор. Давидов 1990: 38-53; Стошић 2006: 232-234.

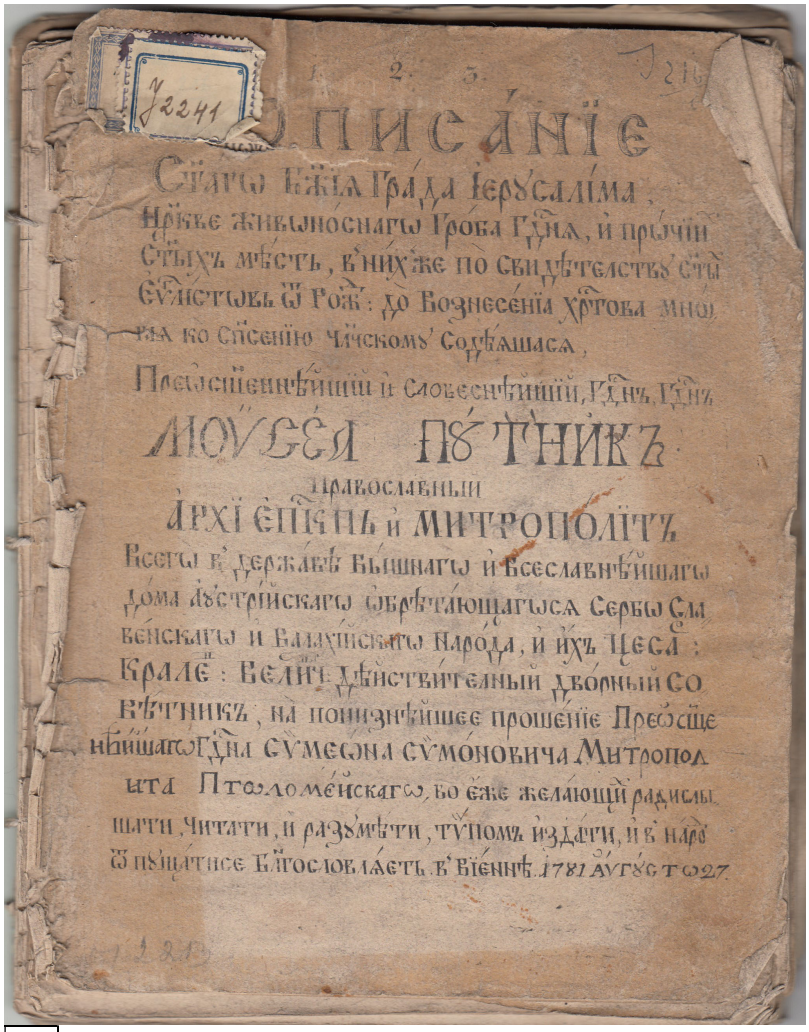

Описаніе
Святаго Града Іерусалима,
Нрвке живоноснаго Гроба Гдня, и прочіи
Стыхъ мѣстъ, в нихже по свидѣтелствѣ Сты
Евангелистовъ Ѿ Рожд: до Вознесенія Христова мно
гая ко Спасенію чіскомъ Содѣвашася,
Преосвященнѣйшій и Словеснѣйшій, Гдинъ, Гдинъ
Моусея Путникъ
Православный
Архіепископъ и Митрополитъ
Всегѡ в Державѣ Вышнагѡ и Всеславнѣйшагѡ
дома Австрійскагѡ Обрѣтающагося Сербѡ Сла
венскагѡ и Влахійскагѡ Народа, и ихъ Цеса:
Кралѣ: Велитъ Дѣйствительный Дворный Со
вѣтникъ, на понизнѣйшее прошеніе Преосще
нѣйшагѡ Гдна Сумеѡна Сумоновича Митрополи
та Птоломейскагѡ, во еже желающій радислы
шати, читати, и разумѣти, тупомъ издати, и в нарѡ
Ѿ пущатисе Благословлѣсть в Віеннѣ 1781 Августа 27.

J2241

24.1

24.2

Сведочанство ширења латинице међу католицима Боке которске у овој збирци представља књига *Nauk kerstjanski* (Венеција

1768) [J 2205] Ивана Антуна Ненадића из Пераста, «Kanonika Stolne Zerkve Kottorske» и «Parroka Svetoga Euſtacchia u Dobroti», који у «Pridgovor[u] pravoviernomu i bogogliubnomu ſctiozu» истиче како је желео у првом реду «da Djezza, i koi potrebu imaju od Nauka, ... laſcgnie upametu Nauk Kerſtjanski, od onoga navlaſctito ſctoje potrebnitie ſvakomu Kerſtjaninu ſnatti, umjetti, i vjerrovati». 25

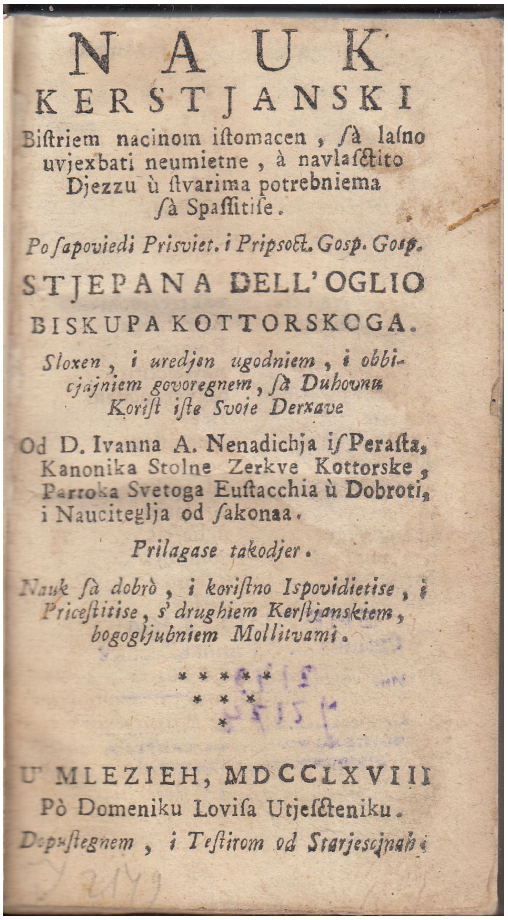

NAUK
KERSTJANSKI
Biſtriem nacinom iſtomacen, ſà laſno uvjexbati neumietne, à navlaſctito Djezzu ù ſtvarima potrebniema ſà Spaſſitiſe.

Po ſapoviedi Prisviet. i Pripsoct. Gosp. Gosp.

STJEPANA DELL'OGLIO
BISKUPA KOTTORSKOGA.

Sloxen, i uredjen ugodniem, i obbicjajniem govoregnem, ſà Duhovnu Koriſt iſte Svoie Derxave

Od D. Ivanna A. Nenadichja iſ Peraſta, Kanonika Stolne Zerkve Kottorske, Parroka Svetoga Euſtacchia ù Dobroti, i Nauciteglja od ſakonaa.

Prilagase takodjer.

Nauk ſà dobrò, i koriſtno Ispovidietise, i Priceſtitise, s' drughiem Kerſtjanskiem, bogogljubniem Mollitvami.

* * * * *
* * *
*

U' MLEZIEH, MDCCLXVIII
Pò Domeniku Loviſa Utjeſcteniku.
Dopuſtegnem, i Teſtitom od Starjescjnah.

Стање духа у погледу латиничке графије и ортографије у католичким круговима у Далмацији средином XVIII столећа илуструје књига *Pripovidagnie nauka karstjanskoga* (Венеција 1750) [J 2192] тадашњег провинцијала фрањевачке далматинске редодржаве («Пресветог Откупитеља») Јеронима (у оригиналу Јеролима) Филиповића, који пише у име «Naroda Illiriçkoga» **26**. У своме обраћању «Gliubeznivomu Sctioczu» Филиповић подробно излаже правила своје латиничке ортографије (с веома доследним бележењем штокавских просодијских одлика), антиципирајући Мркаљеву и Вукову критику стања у српској ортографији на почетку XIX века: «Znàm ovoo, da kolikoſamjigod viddio (govoriim od piiſaczaah) niisam niggda dvojiczu naſcao, da pò ſve jednakoo piiszuu, kakko latinskii piiſsci, i Italiànskii». Говорећи пак о своме диграфичном начину обележавања безвучног палато-алвеоларног спиранта [ш] помоћу комбинације <ſc> (у примерима *ſcàla, ſcìpak, dùſca, pſcenicza*), супротставио је своје «slavisches Schriftdenken» латинскоме на следећи начин: «Nebih hotio, da tkogod viddèchi *ſca, ſco, ſcu* reçe *ſcka, ſcko, ſcku*, jer ù naſckomu piismu *c* nighdi za *k* neslùxii; kakko znaa ſvakii, koji bukviczu naſckuu brojiti nauçioje, dali *k* ſtavglià ſe i za *ca* i za *qua*; a *c* s' ſcirokiim, iliti dughim S' ſamo za uçiniti ſcuſcku s' jezikom, i izrechi *ш* [?] slovvo ràzliçito od *c* slovva».

PRIPOVIDAGNIE
NAUKA
KARSTJANSKOGA

Sloxeno, i ù ràzlikaa govorègnja razdìglieno

PO' O. F.

JEROLIMU FILIPPOVICHIU
IZ RAMEE

Sctioczu Jubilàtorom Rèda S. O. Francescka Obslùxegnja.

KGNIGHE PARVEE

SVARHU

VIRREE, I UFFAGNJA.

PRIKAAZANE

Prisviitlomu, i Priposctovànomu Gospodinu Gospodinu

PACIFIKU BIZZI

Arcibiskupu Splitskomu, Dalmaczie, i svee Harvatskee Parvostòlniku.

U MLETCZII, MDCCL.

Pò SIMUNU OCCHI

S' DOSPUSCTIEGNIEM STARISCINAA, I PO MILLOSTI.

БИБЛИОТЕКА
СЕМИНАРА ЗА ЛИНГВИСТИКУ
Инв. бр. 2164
Сигн. 7 2192
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

26

* * *

Остале овде поменуте књиге груписали смо, колико је то било могуће, према критерију који је привукао нашу пажњу – по томе како су поједини аутори именовали језик својих књига, што се у основи подудара и с њиховим хронолошким редоследом.

1) Као што је већ било речено, најчешћи је био назив «словински», у латинској варијанти «илирски», као код Кашића, или као у следећим књигама:

- XIVOT SVETOGA EUSTACHIE, S' naukom kerstjanskim <…> izpivan po Antunu Josipu Turkovicsu, U Osiku 1795 [J 2034]), које је било «prikazan[o] «slavonskim stiocem za duhovnu zabavu», док се у латинском предговору назива «Opus verſu Illyrico». **27**
- EPISTOLE I EVANGJELJA priko sviu godissnji nediljah i svetkovinah, <…> ù Slovinski iliti Illyricski Jezik trechi put prisſtampana, Po O. F. Emericu Pavichu (u Budimu Godine 1764 [J 2035]) **28**
- Nauk Kærstjanski slovinskomu nàròdu odkrìven i objlno iſtomàcen; idest Doctrinæ Christianæ explicatio copiosa Ilyricæ nationi, Per R.P.F. Innocentium Garghich, U Mlezjeh 1750 [J 2134] **29**

XIVOT
SVETOGA
EUSTACHIE,
S'NAUKOM KERSTJANSKIM
VIRE SVETE, APOSTOLSKE,
KATHOLICSANSKE RIMSKE CERKVE
U
SLICSNORICSJE SLOXEN, I IZPIVAN
PO
ANTUNU JOSIPU TURKOVICSU
GORNJE OSSICSKE VAROSHI,
RETHFALE, I GRAVICA PAROCHU
PRIKAZAN
SLAVONSKIM SHTIOCEM ZA DUHOVNU
ZABAVU
GODINE 1794. DANA PER-
VOGA MISECA KOLOVOZA
U
OSSIKU GORNJOJ U VAROSHI.

S'Dopushtenjem Starishinah.

U OSIKU
Pritiskano u Slovopreshi Ivana Mart. Divalt,
Privilegiratoga Knjigo pritiskaoca.
Godine 1795.

27

EPISTOLE
i
EVANGJELJA
PRIKO SVIU GODISSNJI
NEDILJAH,
i
SVETKOVINAH,
S-DVIMA MUKAMA,
PO MATHÆU I IVANU
ISPISANIMA,
Po Uregjenju Rimskoga Misala,
i Naredbi Svetoga Tridentinskoga
Sabora sloxena,
I ù Slovinski, iliti Illyricski Jezik trechiput prisstampana, i od zamersitog sstivenja ocsistita
Po O. F. EMERICU PAVICHU,
Lecturu Jubilatomu, i Sadassnjemu Diffinituru, Prov. S. Ivana od Capistrana ù Budimu Godinæ 1764.
S-dopusstenjem Staressinah.

Stampano ù Budimu po Leopoldi Francesku Landerera.

Универзитет-Београд

28

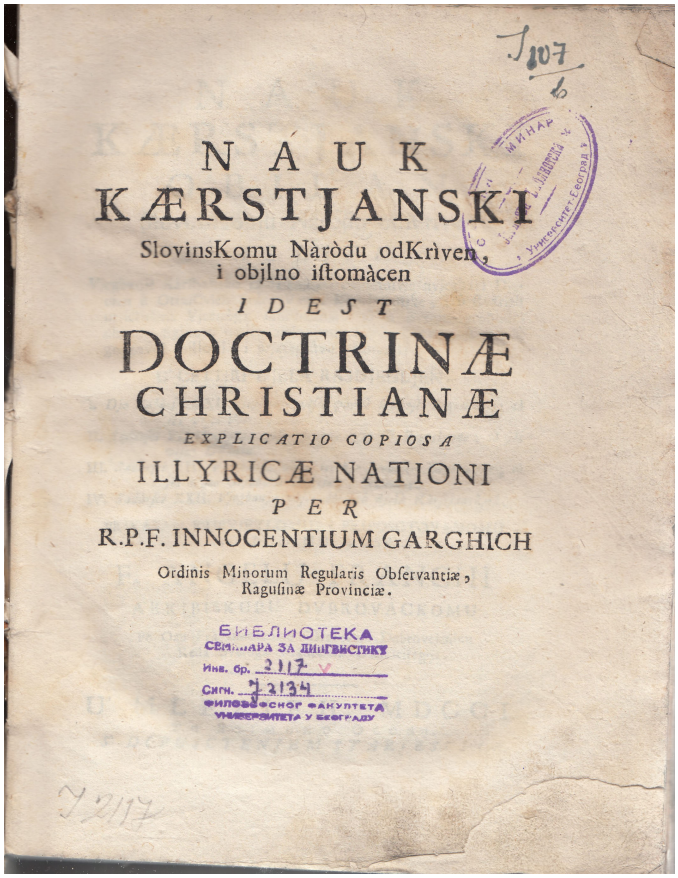

NAUK
KÆRSTJANSKI
SlovinsKomu Nàròdu odKrìven,
i objlno iſtomàcen
IDEST
DOCTRINÆ
CHRISTIANÆ
EXPLICATIO COPIOSA
ILLYRICÆ NATIONI
PER
R.P.F. INNOCENTIUM GARGHICH
Ordinis Minorum Regularis Obſervantiæ,
Raguſinæ Provinciæ.

БИБЛИОТЕКА
СЕМИНАРА ЗА ЛИНГВИСТИКУ
Инв. бр. 2117
Сигн. J 2134
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ
J 2117

29

У своме најширем значењу тај је назив могао имати пансловенски карактер, као код Главинића и Филиповића, који говоре у име «naroda szlouinskoga» или «Naroda Illiriçkoga», а такође Јунија Палмотића, који у латинском предговору своје Кристијаде (CHRISTIADE to iest XIVOT I DIELA ISVKARSTOVA, SPIEVANA PO GIONV

PALMOTICHIV, V RIMV 1770 [J 2234]) описује и велича словенске народе[32]. **30**

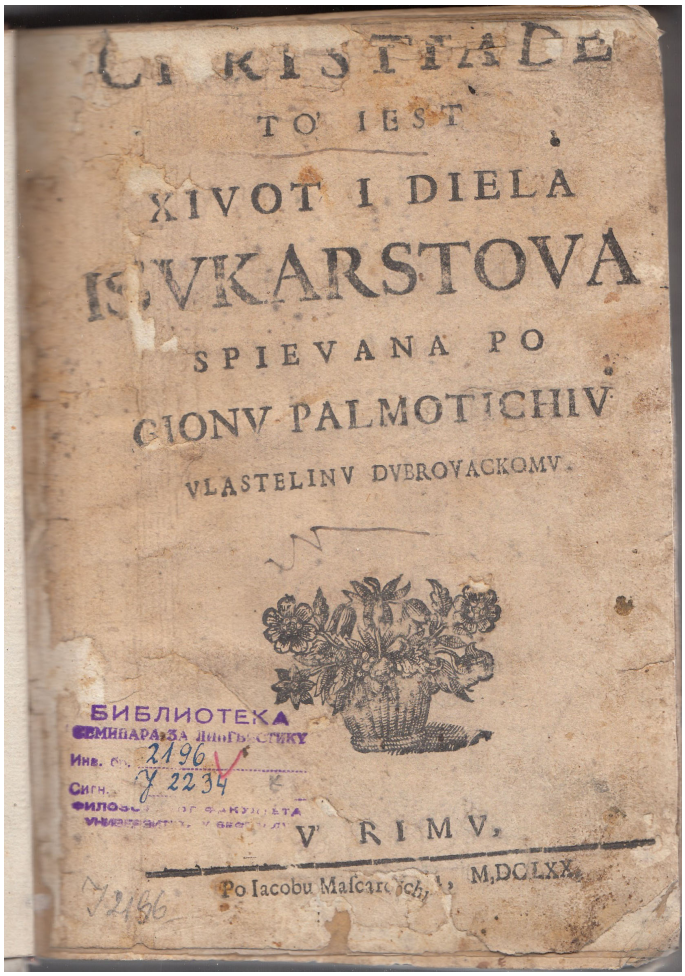
CRISTIADE
TO IEST
XIVOT I DIELA
ISVKARSTOVA
SPIEVANA PO
GIONV PALMOTICHIV
VLASTELINV DVBROVACKOMV.
V RIMV,
Po Iacobu Mascarochi, M.DCLXX.

БИБЛИОТЕКА
СЕМИНАРА ЗА ЛИНГВИСТИКУ
Инв. бр. 2196
Сигн. J 2234
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ
J2186

[32] О Палмотићевој Кристијади упор. Бојовић: 362-363.

Основно пак значење овога назива било је ознака за заједнички језик у првом реду католичког словенског становништва читаве јадранске обале, већег дела Хрватске, као и Славоније и Босне, па и за крајеве источно од Дрине и Дунава. Осим Бараковића, Иванишевића, Гауденција и босанских фрањевачких писаца, у овој збирци такве су и следеће књиге:

- ENEIDE VIRGILIA, Kgniga drugga, Nouò ù Slouynski Yexik iſtomaçena, i ù pieſmah sloxena po IVANNV ZANOTTV, Nauçitegliu, i pridſtolne Zadarske cerkve kanoniku odlucena, V Bnetke, Litta MDCLXXXVIII (1688) [J 2230].[33]
- Istumaccenye pisnih Davidovih v spivanya slovinska sloxeno po popu Andrii Vitaglicchiu Viscaninu iz Comise, V Bnecih 1703 [J 2139] **31**
- Josipp Banovacs, BLAGOSOV OD POGLIA (Data na ſvitlôſt za ſluxbu Miſnikâ slovinskiih), U Jakinu 1767 [J 2099]. На насловној страни дописано Ex libris Nikolai Terpcich.
- Vid Dossen, AXDAJA SEDMOGLAVA bojnim kopjem udarena i nagargyena iliti sablast griha, U Zagrebu 1768 [J 2125]. Поучно-моралистичко дело написано у духу Рељковићевог «Сатира». У латинској препоруци за објављивање ове књиге каже се да је урађена "in Rhytmos Slavonico idiomate". **32**

[33] Čoralić 1993; такође Dragić 2006: 59.

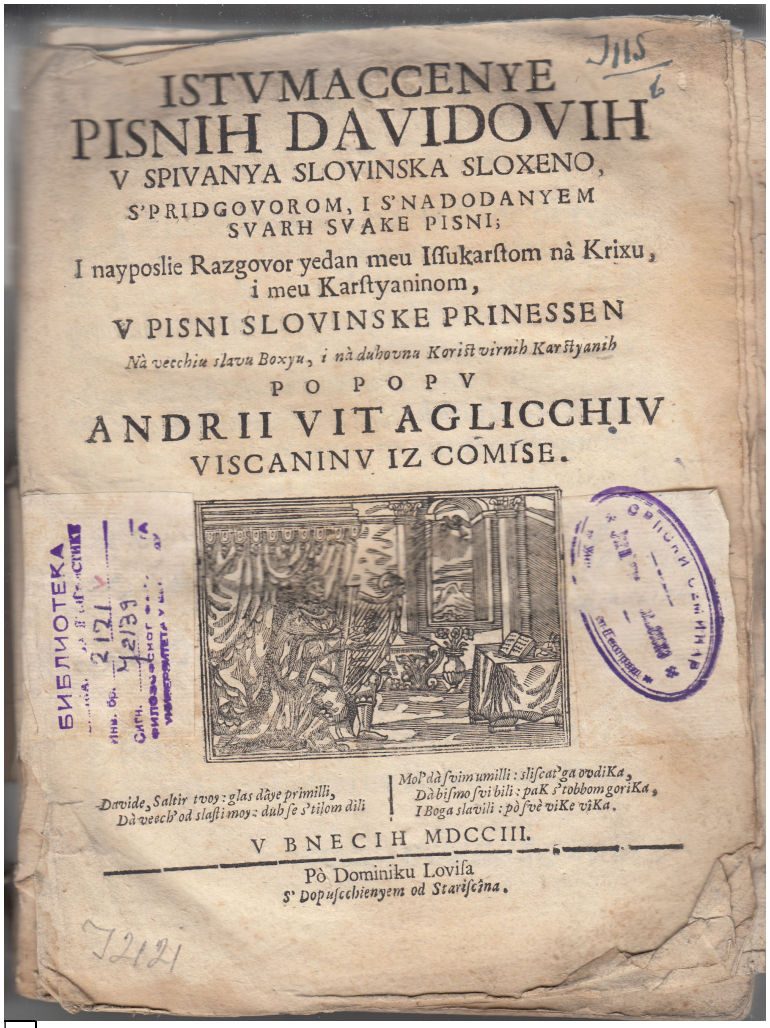

ISTVMACCENYE PISNIH DAVIDOVIH

V SPIVANYA SLOVINSKA SLOXENO,

S'PRIDGOVOROM, I S'NADODANYEM SVARH SVAKE PISNI;

I nayposlie Razgovor yedan meu Issukarstom nà Krixu, i meu Karstyaninom,

V PISNI SLOVINSKE PRINESSEN

Nà vecchiu slavu Boxyu, i nà duhovnu Korist virnih Karstyanih

P O P O P V

ANDRII VITAGLICCHIV

VISCANINV IZ COMISE.

Davide, Saltir tvoy: glas dàye primilli,
Dà vecch' od slasti moy: dub se s'tilom dili

Mol' dà svim umilli: sliscat' ga ovdiKa,
Dà bismo svi bili: paK s'robbom goriKa,
I Boga slavili: pò svè viKe vìKa.

V BNECIH MDCCIII.

Pò Dominiku Lovisa
S' Dopuscchienyem od Stariscina.

БИБЛИОТЕКА
J2121
J2139
J115
J2121

31

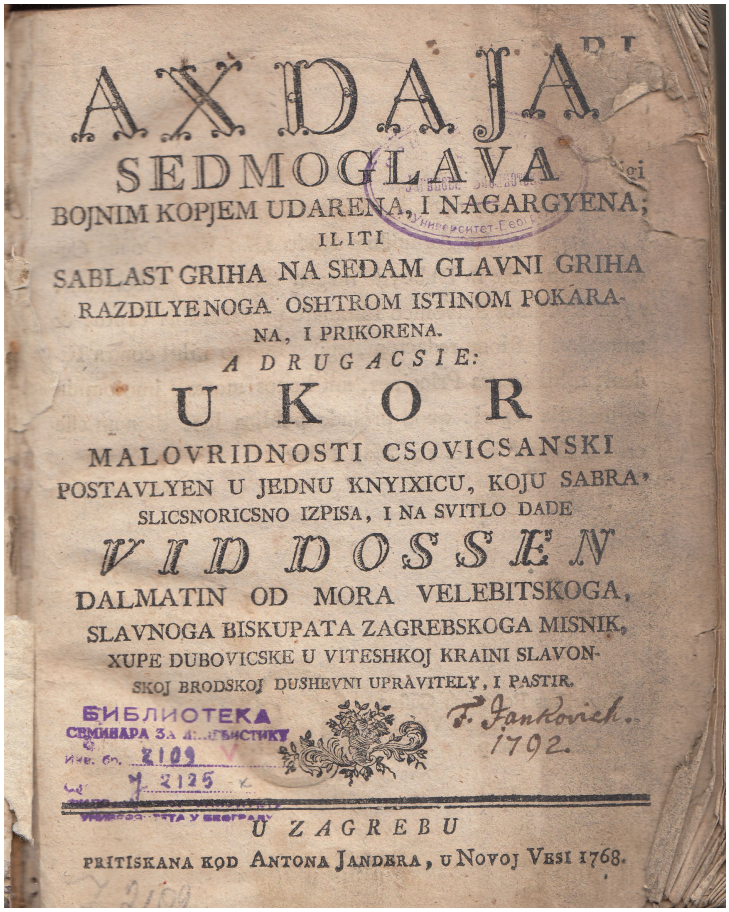

AXDAJA
SEDMOGLAVA
BOJNIM KOPJEM UDARENA, I NAGARGYENA;
ILITI
SABLAST GRIHA NA SEDAM GLAVNI GRIHA
RAZDILYENOGA OSHTROM ISTINOM POKARA-
NA, I PRIKORENA.
A DRUGACSIE:
UKOR
MALOVRIDNOSTI CSOVICSANSKI
POSTAVLYEN U JEDNU KNYIXICU, KOJU SABRA-
SLICSNORICSNO IZPISA, I NA SVITLO DADE
VID DOSSEN
DALMATIN OD MORA VELEBITSKOGA,
SLAVNOGA BISKUPATA ZAGREBSKOGA MISNIK,
XUPE DUBOVICSKE U VITESHKOJ KRAINI SLAVON-
SKOJ BRODSKOJ DUSHEVNI UPRAVITELY, I PASTIR.
БИБЛИОТЕКА
СЕМИНАРА ЗА ЈУГОСЛОВЕНСКУ
Инв. бр. 2109
Ј 2125
F. Jankovich.
1792.
U ZAGREBU
PRITISKANA KOD ANTONA JANDERA, U NOVOJ VESI 1768.

32

- Razgovori i pripovidagnia oza Ardelia Della Bella Fiorentina Druscbe Isusove, Data na svitlost od pripostovanoga d. Mattia Ciulicha, U Mletci (1805 ?) [J 2138]. Читавих 70 година после Делла Беллине смрти, ова његова «pripovidagnia», која су

настајала између 1696. и 1702,[34] објавио је сплитски каноник М. Чулић са жељом, како се у обраћању «Sctiozu» каже: «za nauciti... ciſtochiu i lipoſt Slovinskoga naſcega jezika». Сам исусовац Делла Белла, као што је познато, залагао се за «босанско-дубровачку» варијанту «илирског језика», као језичког израза католичке пропагандне литературе.[35] При томе се под «босанским», како се то налази у Кашићевим делима, подразумевао штокавски икавски, а под «дубровачким» штокавски ијекавски, док је чакавски био «далматински».

С друге стране, својим икавским обликом (према цсл. словѣньскъ) овај се назив супротстављао екавском облику «szlovenski», који је у поменутом времену био ознака за књиге на кајкавском наречју и словеначком језику. У овој збирци то илуструју нпр. две словеначке књиге и три на кајкавском наречју:

- EVANGELIA INV LYSTVVI, Na vſe Nedéle, inu jmenite Prasnike, céliga léjta, po ſtari Kàrſzhanſki navadi resdeleni. S' perpuſzheniem tiga v' Bugu viſoku vrejdniga vivuda inu Goſpuda, Goſpuda Thomasha, Devetiga Lublanſkiga Shkóffa, MDCXII (1612 [J 200/b]).
- Zirkovnu leitu ali Evangelski navuki sa usse nedele inu prasnike zeliga leita poprei na slovenski jezik vkup spissani od Francisca Xav. Goriuppa, Labaci 1770 [J 2036]. На првим празним страницама налазе три записа двема различитим рукама. Старији, уредан, на латинском, записан истом руком у врху

[34] Упор. Saša Lajšić, Razgovori i pripovidanja (enciklopedijska natuknica), CROSBI [https://www.bib.irb.hr/467760]; Leksikon hrvatske književnosti – Djela, Školska knjiga, Zagreb 2008, str. 759.
[35] Moguš 1995: 118-119; Fine: 315. Такође Della Bella 1728 [2006]: 15.

леве и десне странице (лево: Est Conventus B. Maria V. ad F[?]ontes [?]rum Eremitar. Discalceator. S. P. Auguſtini; десно: Ex Libris P. Marči a S. Antonio Paduano Auguſtiniani Diſčalčeati 1770), и млађи, који би могао бити Јагићев (Poklonio Stanko Vraz iz Čitaonice Zagr).

- Pervi otcza nassega Adama greh, I. Sztolmacheno in na kratkom popiſzano po Juriu Habdelichu, Stampano vnemskom Gradzu 1674 [J 2032] («ſzlovenzkem naſſem jezikom»). Као што је познато, Хабделић је, попут Пергошића и Врамца, под «словенским» подразумевао кајкавско наречје, а под «хорватским» говор Хрвата јужно од Купе.[36] 33

- Liſzti heroov to ie velikeh na glaſzu lyudih, Po plemenitom Jurievich Gabrielu, Stampani u Bechu vu Auſtrié 1675 [J 2039]

  («Szlovenskim jezikom»). Књига вараждинског песника Габријела Јурјевића, која је за самог Јагића очигледно била не само завичајна, него и породична успомена. Овај је примерак укоричен у богатом тврдом повезу с уметнутом посветом која о томе сведочи: «6. VII. 1908. Svojemu dobromu tati za spomen, Zahvalni Stanka i Milan». 34

- KRONIKA aliti SZPOMEN VSZEGA SZVIETA VIKOV, Po Pavlu Vitezovichu, ù Zagrebu Letta Goſp. 1696 [J 2042]. Прво издање овога Витезовићевог дела, написаног мешовитим дијалекатским идиомом, који он сам објашњава у предговору упућеном «k onem koteri budu cstalli ove knyige» напомињући да се не чуде што ће ту наћи: «negdi Szlovenſku, negdi Majdacsku, negdi Poſavſsku, negdi Podravſku, negdi pako Primorſku, a negdi i Krajnſku recs». 35

---

[36] Упор. J. Habdelić, Wikipedija; такође Moguš 1995: 107.

O. A. M. D. G.

PERVI

OTCZA NASSEGA ADAMA GREH,

I.

SALOSZTNO PO-NYEM VSZE CHLOVECHANSZKE NATVRE PORVSENYE

Sztolmacheno, in na kratkom popiszano

PO

IVRIV HABDELICHV

Touarustua JESVSSEVOGA Massniku.

Na szpomenek odkud i kamszmo po iednom szmertnom grehu opali, i na pobolssanye sitka nassega po-Milosche i Vrednoszti szmerti Christusseue, kuie on za-nasz podiel, dabi nasz od Szmerti uekiuechne oszlobodil.

STAMPANO VNEMSKOM GRADCZV.

Pri Oduetku Widmanstadiussa, Leto 1674.

БИБЛИОТЕКА СЕМИНАРА ЗА ЛИНГВИСТИКУ
Инв. бр. 2027 V Сиф. 3 2072

33

LISZTI HEROOV

TOIE

VELIKEH NA GLASZV LTUDIH.

Po

Plemenitom JVRIEVICH GABRIELV, Czeſzarove i Kralyeve Szuetloſzti, Harmiczè Varaſdinzkè Proti-Piſczu, na Kratkom zpraulyeni.

Stampani u-Bechu vu Auſtrié

Pri Januſſu Chriſtofu Coſmeroviuſſu, Czeſzarovè Szuetlozti Stamparu.

M. DC. LXXV. 1675

12056

34

KRONIKA,

Aliti

SZPOMEN
VSZEGA SZVIETA
VIKOV,

ù dva Dela razredyen,

KOTERIH
PERVI, DERSHI OD POCSETKA SZVIETA,
DO KRISTUSEVOGA POROJENJA,
DRUGGI, OD KRISTUSEVOGA POROJENJA
DO IZPUNYENJA LETTA 1690.

Szloſhen i naſvitlo dán

PO

PAVLU VITEZOVICHU

Zlatnomu Vitezu.

ù

ZAGREBU Letta Goſp. 1696.

БИБЛИОТЕКА
СЕМИНАРА ЗА ЛИНГВИСТИКУ
Инв. бр. 2036 Y
Сигн. Y 2043 K

35

Насупрот овом уопштеном словенском одређењу, постојале су и регионалне и завичајне ознаке појединих писаца. Код већине босанских фрањевачких писаца такав је био назив «босански», а код Ивана Анчића још уже – «думански» поред «илиричког». Језик хварског песника Марина Газаровића био је «далматински», као у његовом преводу «морске пасторале» италијанског писца Лодовика Алеардија (Il corsaro Arimante 1610):

- MVRAT GVSAR. Razgovaranye morsko, Sloxeno po Marinu Gazarovichiu, Venezia, 1623 [J 2168]. На корицама књиге назире се доста избледео Јагићев запис о пореклу овога примерка: *Poklonio g. Franjo Lauro (Lauto?) Mirković, pošta u Pagu*.

А језик дубровачких писаца Паскоја Примовића и Мавра Орбина, чија се дела такође налазе у овој збирци, био је «дубровачки»:

- EVRIDICE, Tragicomedia Pasce Primovicchia Latinicicchia Dubrovcianina (1617 [J 1734]). Једино штампано дело Паскоја Примовића, и уједно прва датирана и штампана мелодрама у дубровачкој књижевности.[37] На овом примерку страдала је насловна страна, тако да је после рестаурације остатак текста дописан руком: … *Prinesena po gnemu ù ieſik Dubrovacki iſ ieſika Latinskoga. Mnogo svitlomu Gñu KRISTV Giliatovichiu, Potainiku prisvitle Gospode samovladusctoga Grada Dubrovnika. Sctampana u Bnezieh po Ivanu Salis*. M.DC.XVII. **36**

- *Zarcalo duhovno*, Iſtomaceno iz Yezikka Italianskoga ù Dubrovacki po D. Mauru Orbinu Dubrovcaninu, V Bnecih, 1703

[37] Бојовић 2014: 280.

[J 2141]. Треће издање ове књиге чувеног родоначелника пансловенства и оснивача словенске историографије.[38] 37

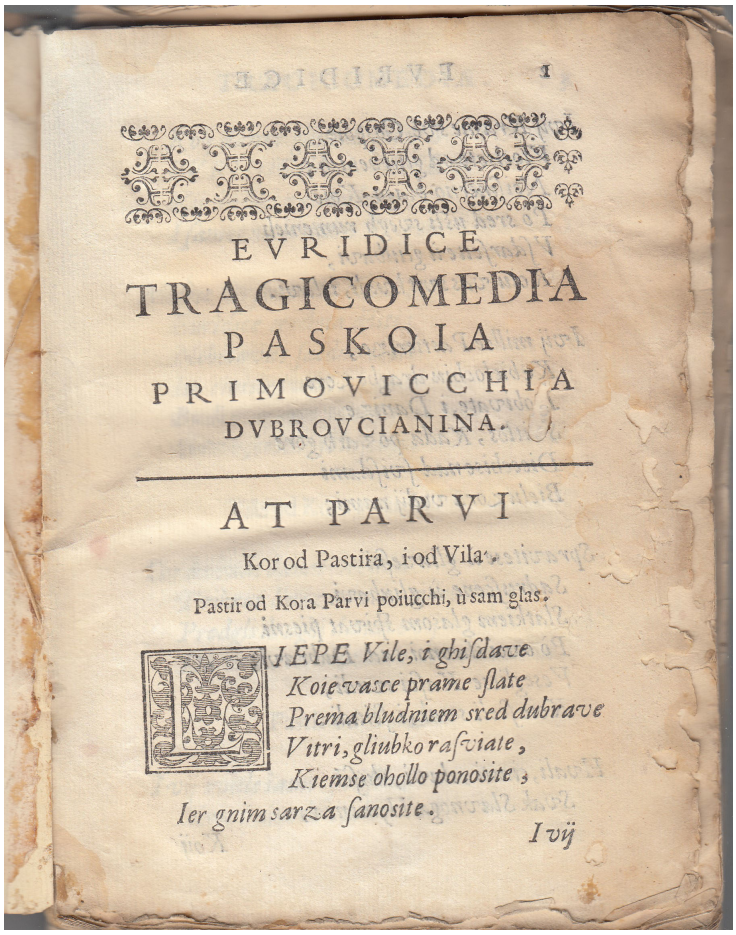

1

EVRIDICE
TRAGICOMEDIA
PASKOIA
PRIMOVICCHIA
DVBROVCIANINA.

AT PARVI
Kor od Pastira, i od Vila.
Pastir od Kora Parvi poiucchi, ù sam glas.

IEPE Vile, i ghisdave
Koie vasce prame slate
Prema bludniem sred dubrave
Vitri, gliubko rasviate,
Kiemse obollo ponosite,
Ier gnim sarza sanosite.

Ivij

36

[38] О *Зрцалу* Орбиновом, које је у Венецији 1628. било штампано и ћирилицом под насловом *Огледало духовно*, упор. Бојовић 2014: 290-291.

Z 2141

RCALO DVHOVNO

OD POCETKA, I SFARHE xiuota couiecanskoga

Razdieglieno, i razreyeno ù Petnaest Razgouora, à u stoo, i pedeset dubbia, alliti Sumgna poglauitieh.

Ueignenieh meyu Mestrom i gnegouiem VcenijKom.

Istomaceno iz Yezikka Italianskoga ù Dubrouacki po D. Mauru Orbinu Dubrovcaninu Oppattu od S. Marie od Backe, od Reda Sfetoga Benediktà.

DEDICATO

All' Illustrissimo, & Reuerendissimo Monsignor

NICOLO' BIANCOVIH

Vescouo di Macarsca, &c.

VBNECIH, M. DCC. [illegible]

Pri Bartolu Occhi Knigaru na Riui Shiauonske

Pod Slamenie S. Dominica.

БИБЛИОТЕКА СЕМИНАРА ЗА ЛИНГВИСТИКУ
ИНВ. бр. 2133
САСН. 4 2141
ЗИРОЗ... ФАКУЛТЕТА

37

Као што је познато, таквог је карактера у том времену било и хрватско име, како је то средином XVII в. било нпр. код Фрање Главинића. Средином XVIII в. тај се назив среће и као алтернативна ознака текстова на кајкавском и чакавском наречју, као нпр. код загребачког исусовца Јурја Мулиха и хварског свештеника Доминика Павичића:

- Juraj Mulih, Poszel apostolszki vu navuku kerschanskom, Stampan vu Collegiumu Zagrebechkom, Leta 1742 [J 2033].
- Govorenja sveta chjudoredna varhu svih nedigliaa od godiscchja rukotvorje Ivana Kampadelli popa Padvanskoga, prinesseno u harvaski jezzik od Dominika Pavicichja Hvaranina iz Varbagna, U Mnezzih 1754 [J 2137]. Без насловне стране. Књига је снабдевена *Kazalom*, а на последњим празним листовима руком је дописан садржај. Иако је, судећи по правопису, садржај вероватно дописан у истом веку, ипак постоје разлике у односу на штампани текст, како се нпр. може видети из наслова прве главе који у књизи гласи Varhu Suda Opchjenoga, а у садржају *Svarhu Suda Opchienoga*.

Изворно дело поменутога падованског богословца (Giovanni Battista Campadelli, Discorsi sacri morali, Venezia 1742) доживело је, иначе, бројна издања и преводе, а међу њима и једно латинско објављено у Загребу 1770, из којег се може сазнати да га је претходно свештеник Балтазар Матаковић био превео на «говорни народни хрватски» (највероватније на кајкавски).[39]

- SERMONES MORALES Joannis Baptistæ Campadelli, Ex italico in vernaculum vulgare croaticum traducti et in duas partes

[39] Kovačić 2017: 149.

distincti per Balthasarem Mattakovich, Zagrabiæ 1770. Pars prima [J 2154/1]; Pars altera [J 2154/2]. **38**

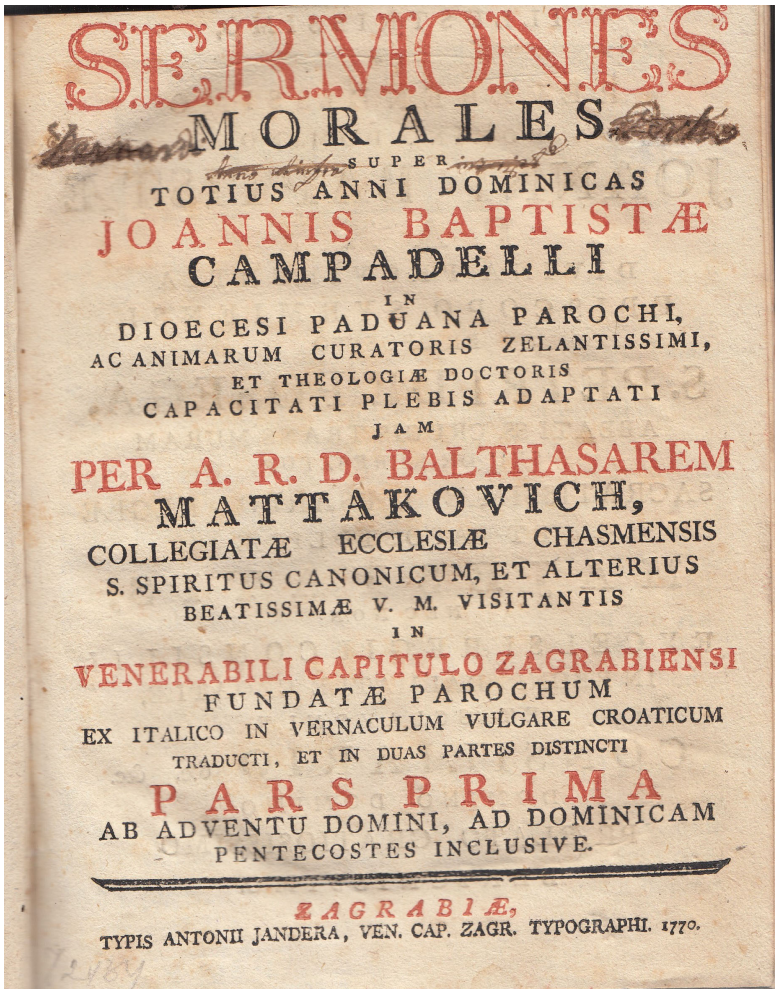

SERMONES
MORALES
SUPER
TOTIUS ANNI DOMINICAS
JOANNIS BAPTISTÆ
CAMPADELLI
IN
DIOECESI PADUANA PAROCHI,
AC ANIMARUM CURATORIS ZELANTISSIMI,
ET THEOLOGIÆ DOCTORIS
CAPACITATI PLEBIS ADAPTATI
JAM
PER A. R. D. BALTHASAREM
MATTAKOVICH,
COLLEGIATÆ ECCLESIÆ CHASMENSIS
S. SPIRITUS CANONICUM, ET ALTERIUS
BEATISSIMÆ V. M. VISITANTIS
IN
VENERABILI CAPITULO ZAGRABIENSI
FUNDATÆ PAROCHUM
EX ITALICO IN VERNACULUM VULGARE CROATICUM
TRADUCTI, ET IN DUAS PARTES DISTINCTI
PARS PRIMA
AB ADVENTU DOMINI, AD DOMINICAM
PENTECOSTES INCLUSIVE.

ZAGRABIÆ,
TYPIS ANTONII JANDERA, VEN. CAP. ZAGR. TYPOGRAPHI. 1770.

У овом контексту пада у очи постепена замена «словенског» имена «хорватским» у именовању загребачке бискупије, која се може пратити на примеру трију издања њенога кајкавског («Szlovenzkog») јеванђелистара између средине XVII и друге половине XVIII века. У првом издању, објављеном под покровитељством бискупа Петра Петретића, то је била «ſzvéta Cirkva Zagrebecska Szlovenzka» (1651), у другом издању из 1694. то је већ била «Szvéta Czirkva Katoliczka Szlovenzko Horvaczka», и у трећем, из 1778, то је било издање «szlavne horvatzke biskupie zagrebechke».[40] Упор.

- Szveti evangeliomi, Koteremi ſzvéta Cirkva Zagrebecska Szlovenzka, okolu godiſcsa, po Nedelye te Szvetke ſive; *Z iednem kratkem catehiſmusem <…> Szvetlóga i Viſsokopoſtuvanoga Gozpodina Gozpodina* Petra Petreticsa, Biſkupa Zagrabecskoga, Vu nemskom Gradcze, *Na jezero ßezt zto petdeſzét i pervo leto* (1651) [J 2108]. Примерак потиче из Књижаре Светозара Галца у Загребу, о чему сведочи и Јагићев запис на првој страни: *Kupio od Sv. Galca V. Jagić.* **39**
- Szveti evangeliumi, Koteremi Szvéta Czirkva Katoliczka Szlovenzko Horvaczka okolu godiſcta, po Nedelyah i Szvetkéh ſivéé, *Vu Cſeske Ternave, jezero ſseztzto devet deſzet i cſetertom letu* (1694) [J 2227]. И овај примерак потиче из неке приватне збирке, али је печат с презименом претходног власника нечитак.
- Szveti evangeliumi na vsze nedelye, za potrebnost szlavne horvatzke biskupie zagrebechke, vu Zagrebu 1778 [J 2037].

[40] Упор. такође Fine: 476-477.

SZVETI EVANGELIOMI,

Koteremi ſzvéta Czirkva, Zagrebecska Szlovenzka, okolu godiſcsa, po Nedelye te Szvetke ſive:

Z-IEDNEM KRATKEM CATEchiſmusem, za nevmetelne lyudi haſznovitem: Szvetlóga i Viſzoko poſtuvanoga Gozpodina Gozpodina

PETRA PETRETICSA, Biſkupa Zagrabecskoga, Oblaztjum, i ztroſkom, i Szlovenzkem ſzlovom na ſzvetlo vun dani, i ſtampani.

Z-dopuſcsenjem Gornyeh

VU NEMSKOM GRADCZE.

Na jezero ſſezt zto petdeſzét i pervo leto.

Pri FERENCZE WIDMANSTADIUSE ſtampare.

Y 2056

39

Потврду административног ширења «Horvatczkoga» имена на «Szlovenſzkem Orſzagu» представља и књига *Czvet szveteh* самоборског писца Хилариона Гашпаротија (H. Gasparotti) из 1761. [J 2041], а на «словинском» терену о томе говори *Nauk mladoga misnika* из 1767. [J 2191], који је био «prineſcen» из «Rubrike Latinske ù slovinski jezik <...> za sluxbu Miſnika harvatskoga slova».

Коначно, последња књига коју ћемо овде представити јесте друго издање Дивковићевог дела *Xivot Svete Katarine* [J 2061]. Овај примерак је остао без насловне стране; на унутрашњој страни корица налази се печат претходног власника, хрватског филолога Ивана Милчетића. Испод њега, руком су дописане две напомене из различитих епоха о називу и пореклу ове књиге. Старији запис је доста избледео, а из млађег, који би можда могао бити Милчетићев, може се прочитати како је реч о латиничном издању Дивковићевог дела, које је прештампано у Млецима 1709, у штампарији Occhi. Књига се под овим називом спомиње у каталогу књига издатих у овој штампарији, који је додат на крају саме књиге. Некако у складу с овом променом је национално обједињавање свих ових издања као «Kgnigh Hervaſchih». По среди је, очигледно, ширење хрватског имена на онај део католичких писаца који, попут самог Дивковића, изворно нису имали хрватски идентитет и који су свој језик називали само «словинским». Као што је већ било истакнуто, хрватско име, поред словинског, одржало се «на подручју до којега су допирали избојци глагољашке књижевне традиције»,[41] а током XVIII в. долази до његовог постепеног ширења како на кајкавски књижевни израз, тако и на штокавски илирски. Потврду за то, уосталом, даје и споменути каталог, у којем се налази и књига «Naçin za mochi nauçiti yedan

[41] О напоредној употреби назива "slověnski" и "hrvatski" упор. Katičić 1989. (Цит. према *Occhi*, Wikipedija).

putnik Latinin slovignski yezik a Hervat italianski». О смени ових назива речито говори и адреса «Knigara Bartula Occhi» на почетку тога каталога: «na Rivi od Harvatou, pod slamenyem S. Dominica», која је у његовом издању Бараковићеве Јаруле из 1702. и 1720. гласила «Na riui Schiauonſchoi».[42] У овом контексту, треба обратити пажњу и на још једну чињеницу. У литератури се обично наводи (тачније понавља) тврдња из наслова овога издања Живота Свете Катарине, како је то Дивковићево дело Антун Гладилић 1709. године «пренео у латинска слова».[43] Међутим, Гладилић га није само прештампао латиницом, него је интервенисао и у погледу његове дијалекатске основице – чакавизирао је Дивковићев текст и очистио га од црквенословенских наноса. **40**

Упор. нпр. почетак текста у првом и другом издању:

ПОЧИНАВЪ ВЕРШИ СВЕТЕ КАТАРИНЕ – POÇIGNU VERSI S. KATHARINE

Кралѣл Максженцно дозпаши поклисара именом Марина говорећи мѹ рече — Kragl Mahſentio dozuaſi pocliſſara imenon Marina reçemu

Ѹзми ѹрѹке ти Марине, опѹ книѹ ѿ маслине — Vzmi ù ruche ti Marine / Ouù chittu od Maſline

---

[42] Управо исто као у случају дела Zwiet od kriposti prikoristan diecizi i suakomu viernomu karstianinu koiga usbudde sctitti cesto, које је Перештанин Kristo MAXAROVICH 1712. објавио код истог штампара «na Rivi od Harvatou», а која је раније била позната као «Riva dei Schiavoni» (Hameršak 2009: 792; Fine: 356-357.

[43] Упор. Kosić 2014: 82; О томе такође Fališevac 2010.

Тон краљици тере поћи, венерини тере реци — Toy kraglici ti poteci / Venerini, tere reci

Да шћном радтих говорити; цоће поћле посе тити — Da ſgnon rad bih govoriti / çache boglie nami biti.

Да ли слободно кћнонти проћи, али пели опет доћи… — Dalli ſlobodno K'gnoy ti poydi / Tere barzo opet doydi…

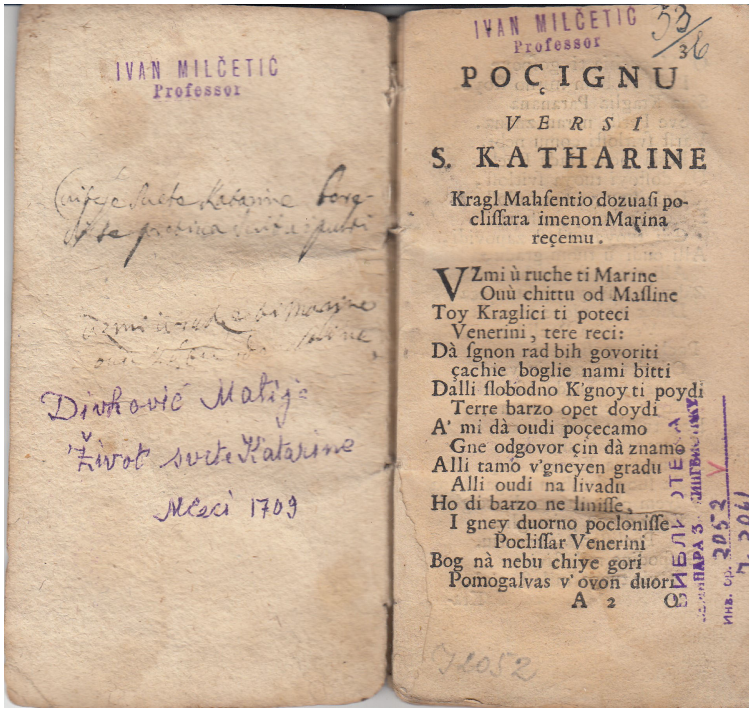

IVAN MILČETIĆ
Professor

Život svete Katarine

Mleci 1709

IVAN MILČETIĆ
Professor

POÇIGNU
VERSI
S. KATHARINE

Kragl Mahſentio dozuaſi poclissara imenon Marina reçemu.

VZmi ù ruche ti Marine
Ouù chittu od Maſline
Toy Kraglici ti poteci
Venerini, tere reci:
Dà ſgnon rad bih govoriti
çachie boglie nami bitti
Dalli ſlobodno K'gnoy ti poydi
Terre barzo opet doydi
A' mi dà oudi poçecamo
Gne odgovor çin dà znamo
Alli tamo v'gneyen gradu
Alli oudi na livadu
Ho di barzo ne liniſſe,
I gney duorno pocloniſſe
Pocliſſar Venerini
Bog nà nebu chiye gori
Pomogalvas v' ovon duori

A 2 O

40

На корицама овога примерка, иначе, постоји подужи запис курзивном глагољицом, али је он, на жалост, толико избледео, да

се глагољица распознаје само по облицима појединих слова. И поред тога, стручњаци за глагољску палеографију би вероватно још увек могли да га рашчитају. 41

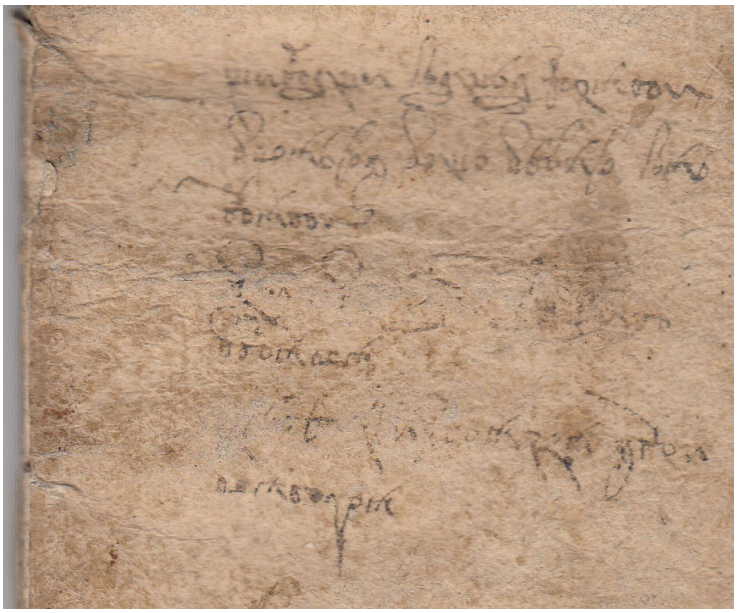

41

Као што је већ речено, жеља нам је била да скренемо пажњу на ову драгоцену збирку старих књига из XVII–XVIII века – епохе у којој су црквенословенски књижевни језик и пансловенско заједништво на простору данашњег заједничког језика Срба и Хрвата постепено уступили место реалном и конкретном «словинском (илирском)» народном јединству на штокавској дијалекатској основи. То је утрло пут њиховом, у много чему драматичном, етно-лингвистичком уједињењу у наредном столећу, које ће, после укидања и заједничке забране илирског имена од стране Беча и Ватикана, добити два сасвим различита лица – интегралног југословенства или пак интегралног хрватства.

Библиографија

Ambrosiani 2019 — Per Ambrosiani, «Slavic alphabets and languages in publications by the Propaganda Fide during the 17th and 18th centuries», *Slavic Alphabets and Identities* (eds. S. Kempgen & V. S. Tomelleri), University of Bamberg Press 2019, 1-27.

Barišić 2010 — Rudolf Barišić, «Rafael Levaković i crkvena unija», *Zbornik o Rafaelu Levakoviću* (Ur. Pavao Knezović). Edicija *Tihi pregaoci*, Hrvatski studiji Sveučilista u Zagrebu 47-81.

Béné 1991 — Charles Béné, «Novi prijevodi Marka Marulića», *Dani hrvatskoga kazališta*: Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu, 17/1, Svibanj 1991, 223-230.

Čoralić 1993 — Lovorka Čoralić, «Prilog životopisu zadarskog književnika Ivana Tanzlingera Zanottija (1651-1732)», *Croatica Christiana Periodica*, 32, Zagreb 1993, 165-181.

Della Bella 1728 [2006] — Ardelio Della Bella, Istruzioni grammaticali della lingua Illyrica, In Venezia MDCCXXVIII [Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (pogovor Darija Gabrić-Bagarić), Zagreb 2006].

Dragić 2006 — Marko Dragić, Književnost katoličke obnove i prvoga prosvjetiteljstva – hrvatska barokna književnost (Sveučilišni priručnik), Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, 2006.

Fališevac 2010 — Dunja Fališevac, «Sveta Katarina – prva učena žena u hrvatskoj književnoj kulturi», *Slovo*, 60 (2010), Zagreb, 255-277.

Fine 2009 — John V. A. Fine, When ethnicity did not matter in the Balkans: a study of identity in pre-nationalist Croatia, Dalmatia

and Slavonia in the medieval and early modern periods, University of Michigan 2006 [2009].

Hameršak 2009 — Hameršak, Marijana, "Višestruki odnosi i neočekivani ishodi: prvo stoljeće hrvatske dječje književnosti iz vizure povijesti čitanja, knjige i djetinjstva", ČSP, br. 3. (2009), 783.-804.

Katičić 1989 — Radoslav Katičić: «"Slověnski" i "hrvatski" kao zamjenjivi nazivi jezika hrvatske književnosti», JEZIK, Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, 36 / 4, 97-128, Zagreb, Travanj 1989.

Kosić 2014 — Ivan Kosić, «Hrvatske ćirilčne knjige u zbirci rukopisa i starih knjiga Nacionalne i Sveučilišne knjižnice u Zagrebu», *Filologija*, 62 (2014), 69-113.

Kovačić 2017 — Joško Kovačić, «Hvaranin iz Vrbanja Dominik Pavičić – preteča hrvatskoga narodnog preporoda», *Prilozi povijesti otoka Hvara* XIII/2017, 139-160.

Kempgen 2015 — Sebastian Kempgen, «The Mysterious 'Alphabetum Illyricum Sclavorum'», Published electronically (Pdf), Universität Bamberg 2015, 1-63.

Llamas Pombo 2012 — Elena Llamas Pombo, «Variation and standardization in the history of Spanish speling», *Orthographies in Early Modern Europe* (Ed. By S. Baddeley and A. Voeste), De Gruyter Mouton, eBook (PDF), 2012, 15-62.

Lokmer 2008 — Juraj Lokmer, «Tiskane glagoljske liturgijske knjige u fondu knjižnice u fondu biskupija senjske i moduške u Senju», *Senjski zbornik* 35, 2008, 161-212.

Marti 2012 — Roland Marti, «On the creation of Croatian: the development of Croatian Latin orthography in the 16th century»,

Orthographies in Early Modern Europe (Ed. By S. Baddeley and A. Voeste), De Gruyter Mouton, eBook (PDF), 2012, 269-320.

Matasović 2009 — Maja Matasović, «*Ad maiorem Dei gloriam*…I. dio. Vjerske knjige među svećenicima senjsko-modruške biskupije polovicom 18. stoljeća», Povijesni prilozi 36 (2009), 129-150.

Mateljak 2010 — Anela Mateljak, « *Zbornik o Rafaelu Levakoviću* (Ur. Pavao Knezović). Edicija *Tihi pregaoci*, Hrvatski studiji Sveučilista u Zagrebu, Zagreb 2010, 436 str.» (приказ), *Filologija*, 55 (2010), 179-185.

Mihanović-Salopek 2006 — Hrvojka Mihanović-Salopek, «Ivan Ančić kao promicatelj europskoga humanističkog civilizacijskog kruga na prostorima osmanlijske vlasti u BiH», *Književni krug Split* 2006, 105-121.

Moguš 1995 — Milan Moguš, Povijest hrvatskoga književnoga jezika. 2. izdanje, Zagreb: Globus 1995.

Mrkonjić 1988 — Tomislav Mrkonjić, «Glagoljska kanonska tablica iz 1637. Prilog bibliografiji Levakovićevih djela», *Slovo*, 38 (1988), 93-100.

Palameta 2012 — Miroslav Palameta, «Kačićevo čitanje Glavinića», *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, 5 (2012), 27-42.

Petešić 1993 — Ćiril Petešić, «Bernardin Splićanin, izdavač prvoga hrvatskog lekcionara (Venecija 1495.)», Croatica christiana periodica, Vol. 17, No. 32, Prosinac 1993, 32-51.

Skok 1949 — P. Skok, «Jagić u Hrvatskoj», *RAD* JAZU, 5-76.

Tauli 1977 — Valter Tauli, «Speech and Spelling», *In Advances in the Creation and Revision of Spelling Systems* (ed. Joshua A. Fishman), 17-35, Contributions to the Sociology of Langage, 8, The Hague/Paris: Mouton.

ZBORNIK O VATROSLAVU JAGIĆU 2007 — Zbornik radova s međunarodnoga znastvenog skupa I-II. Beč, 1. listopada 2005. Varaždin, 13—15. listopada 2005, Zagreb 2007.

* * *

Бојовић 2014 — Злата Бојовић, Историја дубровачке књижевности, СКЗ. Коло CVI, књига 711, Београд 2014.

Ващенко 2013 — М. С. Ващенко, «Ватрослав Ягрич и его восприятие России (к 90-летию со дня смерти хорватского ученого)», *Славянский мир в третьем тысячелетии*. № 8-1, 2013.

Грубишић 2012 — Кон потеклото и историјата на словенското глаголско писмо кое обично се нарекува Хиеронимово: истражување на древноста на северните народи и на словенското и рунското писмо предложено од Клеменс Грубишић (превод на македонски Марија Чичева Алексиќ). Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје 2012.

Давидов 1990 — Динко Давидов, Знамење сеоба, «Глас цркве», Ваљево 1990.

Ђурић, Чигоја, Поповић 2001 — Невенка Ђурић, Бранкица Чигоја, Марко Поповић, «Ватрослав Јагић, део II: Јагићева библиотека», *Свет речи,* 13/14 (2001), 42-49.

Јагић 1930 — Ватрослав Јагић, *Спомени мојега живота*. I део (1838-1880), СКА, Беогрда 1930.

Јагић 1934 — Ватрослав Јагић, *Спомени мојега живота*. II део (1880-1923), СКА, Београд 1934.

Кузьминова 2007 — Грамматика 1648 г. (Предисловие, комментарии и подготовка текста Е. А. Кузьминова), Издательство МАКС-ПРЕСС, Серия: Памятники словесности.

Милојковић 2005 — Анђелка Милојковић, «Сто година српског семинара на Београдском универзитету», *Српски језик*, 10/1-2, 2005, 945-957.

Поповић 1998 — Марко Поповић, «Ватрослав Јагић (6. VII 1838 – 5. VIII 1923) – поводом 160 година од рођења», део I, *Свет речи,* 6-8 (1998), 88-98.

Пујић 1951 — Радојка Пујић, «Библиотека семинара за лингвистику Филозофског факултета Београдског универзитета», *Библиотекар*, 3-4, Београд 1951, 141-154.

Ранковић 2014 — Зоран Ранковић, «О граматикама црквенословенског језика у Срба», *Српска теологија у двадесетом веку*, књ. 15 (2014), 179-185.

Рева 2011 — Л. Г. Рева, «До біографічних джерел і творчості Ватрослава Ягича» / Л. Г. Рева, Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. 2011. — Вип. 16, С. 333—338.

Сапожников 2008 — О. Я. Сапожников, Мечта о русском единстве. Киевский Синопсис (1674) [http://litmir.biz/a/id1577].

Станишић 2016 — Вања Станишић, «Ћирилица дубровачког молитвеника из 1512. године», *Српски молитвеник, Споменица Милану Решетару* (1512-1942-2012), САНУ, Одељење језика и књижевности (ур. Јасмина Грковић-Мејџор, Виктор Савић), Београд 2016, 145-150.

Стошић 2006 — Љиљана Стошић, Српска уметност 1690-1740, Балканолошки институт САНУ, Посебна издања 91, Београд 2006.

Унбегаун 1995 — Борис Унбегаун, Почеци књижевног језика код Срба, Београд, Нови Сад.

Чигоя, Станишич 2017 — Б. Чигоя, В. Станишич, «Несколько замечаний о кириллической письменности боснийских францисканских писателей XVII века», *Коммуникология* 2017, 5/1, 31-49.

ПРИЛОГ: «КАКО ЈЕ СПАСЕНА ЈАГИЋЕВА БИБЛИОТЕКА»

Из сведочења Загорке Лилић-Михаиловић о страдању Јагићеве библиотеке (*Политика*, субота 7. април 1979).[44]

Преко 7000 књига и часописа нашло се 6. априла 1941. године у кршу срушеног материјала и срче

Чувено старо Капетан-Мишино зудање, седиште београдског универзитета од његовог настанка, било је погођено у шестоаприлском бомбардовању. Кроз кров на крилу зграде са угла Улице Вука Караџића и Студентског трга авионска бомба је пробила сва три спрата, зарившн се дубоко у подрумско тле. Но темељна старинска грађевина – једно од најлепших обележја старог Београда – одолела је притиску разарања.

Није случајно да је један од циљева непријатељског бомбардовања био и тај изузетно значајан центар нашег културног наслеђа. Још од времена када је ту велелепну палату завештао Миша Анастасијевић «Своме Отечеству», у њу је из Конака Књегиње Љубице био премештен лицеј 1863, исте године проширен у Велику Школу, из које је 1905. настао Београдски универзитет.

Међу највреднијим што је Београдски унивезитет имао, била је библиотека Ватрослава Јагића, својеврсни раритет из

---

[44] Велику захвалност на овом прилогу аутор дугује професору Ђорђу Трифуновићу.

области славистике. И управо та драгоцена библиотека била је погођена првога дана рата, 6. априла у бомбардовању Београда.

Библиотека је била од Јагића откупљена и коначно пренета 1923. у Београд из Беча, где је Јагић задњих година живота боравио. Као посебна славистичка вредност чувана је на Филозофском факултету у оквиру тадашњег Српског семинара, уз матичну семинарску билиотеку.

Није тешко замислити какву је вредност представљала библиотека научника, који је више од педесет гидина био централна личност европске и светске славистике…

Јагићева библиотека – 7200 инвентарских бројева, нашла се у кршу од срушеног материјала и срче када је 6. априла бомба пробила кроз слушаоницу на другом спрату, свечану салу на првом, и тачно кроз средину одаје у којој се библиотека налазила, сручила подове и таванице са горњих спратова, повукавши собом ормане са књигама у дубоку рупу коју је бомба начинила.

Шеф катедре Одељења за лингвистику, проф. др Александар Белић, са најужим сарадницма, др Радомиром Алексићем, др Радосавом Бошковићем, др Јованом Вуковићем, Загорком Михаиловић, асистентом и библиотекаром Јагићеве библиотеке, мобилисали су се да спасавају што се могло спасти од овог лингвистичког блага.

У општем расулу које је тада настало, није недостајало родољубиве присебности да се учини најнеопходније: да се књиге изваде из рушевина и спасу за науку и потомство. Многе су књиге биле оштећене – уколико нису биле сасвим уништене – али је Јагићева библиотека као целина остала сачувана. Проф. Белић је са групом најистакнутијих научних

и јавних радника био с јесени 1941. одведен у Бањички логор, а коначно сређивање библиотеке је обавио током рата проф. др Миливој Павловић.

Библиотека је била не мање угрожена и у завршним борбама за ослобођење Београда, када је већи део града био слободан, а Немци држали још неколико дана део према Калемегдану и Сави. Капетан-Мишино здање нашло се на линији фронта. Из просторија библиотеке, која се налазила с лица зграде у приземљу, непријатељи су давали последњи отпор. По казивању проф. др Ђорђа Живановића, који је први у њу ушао по ослобођењу, многи ормани с књигама били су оборени и служили као наслони за гађање, књиге разбацане, врата разваљена, нузпосторије и ходници према дворишту остали су у највећем хаосу и загађени, при чему су коришћене и књиге. Срећом, библиотеку је тада мимоишла судбина ретких збирки и кабинета, који су 19. октобра 1944, уочи самог ослобођења града, бесповратно уништени у пожару суседне нове зграде Универзитета…

Јагићева библиотека и сада стоји на располагању нашим и страним научницима, међу којима је позната и цењена. Од стране оних којима је поверена, чувана је с пажњом, захтевајући велику стручну негу и посебан третман установа за заштиту споменика културе. Библиотека изузетне историјске вредности, која је под најтежим условима рата успешно спасена, треба да служи и генерацијама које долазе.

СПИСАК СТАРИХ КЊИГА ЈАГИЋЕВЕ БИБЛИОТЕКЕ (XVI–XVIII в.)

1) Apocalypſis. To iest Dziwna ſpráwá ſkrytych táiemnic Páńſkich / ktore Janowi ſwiętemu / gdy był wygnan prze wyznánie wiáry ſwietey na wysep kthory zwano Patmos / przez wydzienia y przez Anioły rozlicznie zwiaſtowane były. Pytaycieſz sie o piſmiech na ktorych zależy kroleſtwo Páńskie. Do ſrogi ieſt ſtrách wpaść w ręcę Bogá żyviacego. Z drukárniey Mácieyá Wirzbięty. Roku Páńskiego 1565. [J 4267]

2) Bartholomæo Cassio, INSTITVTIONVM LINGVÆ ILLYRICÆ, Romæ 1604 [J 2242]) [конзервирано]

3) EVANGELIA INV LYSTVVI, Na vſe Nedéle, inu jmenite Prasnike, céliga léjta, po ſtari Kàrſzhanſki navadi resdeleni. S' perpuſzheniem tiga v' Bugu viſoku vrejdniga vivuda inu Goſpuda, Goſpuda Thomasha, Devetiga Lublanſkiga Shkóffa, MDCXII (1612 [J 200/b]).

4) EVRIDICE. Tragicomedia Pasce Primovicchia Latinicicchia Dubrovcianina. *Prinesena po gnemu ù ieſik Dubrovacki iſ ieſika Latinskoga. Mnogo svitlomu Gñu KRISTV Giliatovichiu, Potainiku prisvitle Gospode samovladusctoga Grada Dubrovnika. Sctampana u Bnezieh po Ivanu Salis.* M.DC.XVII. [1617] [J 1734]).

5) MVRAT GVSAR. Razgovaranye morsko, Sloxeno po Marinu Gazarovichiu, Venezia, 1623 [J 2168].

6) VILA SLOVINKA Giurgya Baracovicchia, Zadranina, v çetare varsti petya sloxena, Venetia, 1626 [J 2126; J 2196])

7) ÇETIRI POSZLIDNYA ÇLOVIKA, T.y. od Szmarti, Szúda, Pakla, i Kralyeßtua nebeßkoga, Szlofeno pò Franciscu Glavinichu, Pritißkano ù Benetczih, leta 1628 [J 2131] [конзервирано]

8) ИСПРАВНИК ѲА ЕБЗВ ВРПЯШВПЬВЧВ И ѲА ПЯЧЯБЕВЈА [ИСПРАВНИК за ереи исповидници и за покорних]. Romæ, Typis Sac. Congr. de Propag. Fide, 1635 [J 196 / b].

9) Navischiegnie muche Issussa spasciteglia nascega, Slozen po oççu Marchu Marulu, Spolichianinu, Venezia, 1636 [J 2188]

10) Juridica, e fonte glagolitico [Млађи препис с глагољског оригинала датираног на следећи начин: «*Va ime božje, i devi marie amen, leto gospodinovo 1637. Ovo su knjige od zakona kastela Mošćenic va keh knigah su pisani svi zakoni, ki su overševani od let 1501 sve do sada…*»] [J 5164]

11) Ѵалтирь съ чьловцемъ, издлнъ въ Венетїи Бл҃ѳоломеемъ Гнилмми, въ ҂ахлн҃ [1638] [J 5035]

12) XIVOT Gofpodinna naſſcega Isukarſta – Vita del Signor nostro Ghesu Christo. *Vpÿſaga Bartolomæo Kaſcicch Paxanin*, *Pop Bogoſlovaç od Reda Druxbe Yeſuſſove*. In Roma, Nella Stamparia della S. Congreg. de Propag. Fide 1638 [J 5039])

13) Novo istomacenye pistolaa, i evangelyiih priko svega godiscta sa svima koya dosad u slovinski yezik istomacena

magnkahu. Po Ivanu Bandulavichiu, U Mletcih 1639 [Књига је оштећена. Нема насловне стране, као ни краја] [J 2193]

14) RITVALE ROMANVM… RITVAL RIMSKI ISTOMACCEN SLOVINSKI po, Bartolomæu Kaſcichiu… V RIIMV, Iz Vtiſteniçæ Sfet. Skuppa od Razplodyenya S. Vierræ 1640 [J 4000/5]

15) [I. Ioannitius], Kita çvitya razlikova, V' Bneçih pri Marku Ginàmmu 1642. (Без насловне стране) [J 2142]

16) **П. Посилопнѣ, Цпнет ѿ крипостн** (Венеција 1647. Књига је оштећена: нема насловне стране) [J 1/a]) [конзервирано]

17) **Граммѧтика** (Црквенословенска граматика М. Смотрицког из 1648. Без насловне стране; година издања се налази на крају књиге: **ѕрнѕ** [7156 = 1648] [J 2208]

18) Szveti evangeliomi, Koteremi ſzvéta Cirkva Zagrebecska Szlovenzka, okolu godiſcsa, po Nedelye te Szvetke ſive; *Z iednem kratkem catehiſmusem… Szvetlóga i Viſzokopoſtuvanoga Gozpodina Gozpodina* Petra Petreticsa, Biſkupa Zagrabecskoga… Vu nemskom Gradcze, *Na jezero ßezt zto petdeſzét i pervo leto* (1651) [J 2108].

19) Sirena Adrianszkoga móra. Piszal Grof Petar Zrinszki. Stampana u Benetcih. Pri Zamarii Turinu. Leta MDCLX [1660] [Књизи недостаје почетак, који је касније дописан руком 1865. године] [J 7232]

20) Istumacenye Symbola apostolskoga, to yest virovanya privisokoga… gardinala Bellarmina, prineseno ù Slovinski yezik po prisvitlomu gospodinu Petru Gaudencziu… U

Rimu. V Pritiſctenizi S. Skupſchine od Razplodyenya Virre, Lito 1662 [J 2129; J 2167]

21) Georgius Habdelich, Zerczalo mariansko. Vu Gradzu 1662. [Књига је оштећена. Нема насловне стране] [J 10b] [конзервирано]

22) **М. Диѥкопинѣ, Наѹк крестиански, У Мнецие. По Николи Пецциниѹ** (1668. [J 2110] и 1686. [J 2229]) [конзервирано]

23) Pervi otcza nassega Adama greh, I. Sztolmacheno in na kratkom popiſzano po Juriu Habdelichu, Stampano vnemskom Gradzu 1674. [J 2032]

24) Liſzti heroov to ie velikeh na glaſzu lyudih, Po plemenitom Jurievich Gabrielu, Stampani u Bechu vu Auſtrié 1675. [J 2039]

25) I. Anicio, Porta coeli et vita aeterna. *Vrata nebeska i Xivot viçchni.* U Jakinu 1678. (Делимично оштећена насловна страна) [J 2213]

26) Coloniæ Agrippinæ, Sumptibus Hermanni Demen, Imprimebat Petrus Alstorff, Anno 1679. [J 2003]

27) **Ѿ НАЧАЛѢ дре́внѧгѡ сла́вѣнскагѡ нарѡ́да…** [Недостаје део насловне стране. На првој празној страници дописано: **Сия кни́га глаголемая Си́ноѱисъ напеча́танная при Царѣ Ѳео́дорѣ Алексѣевичѣ коу́плена е́сть во гра́дѣ Писко́вѣ стоу́дентомъ Илиею Шляпкинымъ лѣта 1879го Іуния во а҃ день…** ANNO DOMINI MDCLXXX /1680/] [J 5036]

28) П. Посилопнѣ, Наслѣдение дꙋхопно, ꙋ Мнецне на ахпв. [1682] (Књига је оштећена: недостаје првих неколико страница) [J 1/b] [конзервирано]

29) HISTORIA DEGLI VSCOCHI, Scritta da Minucio Minuci Arciveſcovo di Zara. *Co i Progreſſi di quella Gente ſino all' Anno* M.DC.II e continuata dal P. M. PAOLO dell' Ordine de' Servi e TEOLOGO della Sereniſſima Republica di VENETIA Sino all' Anno M.DC.XVI. IN VENETIA. Appreſſo Roberto Meietti. M.DC.LXXXIII [1683] [J 4837]

30) Грѣхы́ ро҃мла́нтїн, а҃хпе [1685] [J 2217]

31) ENEIDE VIRGILIA, Kgniga drugga, Nouò ù Slouynski Yexik iſtomaçena, i ù pieſmah sloxena po Ivannu Zanottu, Nauçitegliu, i pridſtolne Zadarske cerkve kanoniku odlucena, V Bnetke-, Litta MDCLXXXVIII (1688) [J 2230] [конзервирано].

32) Szveti evangeliumi, koteremi Szvéta Czirkva Katholiczka Szlovenzko Horvaczka okolu godiscſa, po nedelyah i Szvetkéh ſivéé, *Vu Cſeske Ternave, jezero ſseztzto devet deſzet i cſetertom letu* (1694) [J 2227].

33) Кратка азбꙋквица и кратак керстїански католїчански наꙋк, ꙋ Тернави а҃х҃д҃ѕ҃ (1696) [J 2121]

34) Kronika aliti szpomen vsega szvieta vikov, Po Pavlu Vitezovichu, ù Zagrebu Letta Goſp. 1696 [J 2042].

35) Szlusba Marialzka. Toje to oszem prodekih na oszem szvetkov B. D. Marie. Napravlene i povedane od postuvanoga gospona Mihalya Simunicha *Jasprista Gorichkoga I Kanonika Zagrebechkoga*. Polek toga Szedem kratkih

opomenkov k vszakomu szvetku B. D. Marie prikſadneh na sz[l]usbu Marie Alduvane. *Po jedne oſzebuine Szlusbenicze.* J. B. V. P. v Zagrebu, Letta 1697. [J 2239]

36) Ivan Bandulavich, PISCTOLE, I EVANGHIELYA priko ſuega Godiſcta. Novo istomacena po raslogu missala duora rimskoga, V Bnezih 1699 [J 4131]

37) F. Glavinich, CZVIT SZVETIH, toyeszt sivot szvetih od kih Rimska Czrikua çini ſspominak, V Bnecich 1702 [J 2130]

38) Istumaccenye pisnih Davidovih v spivanya slovinska sloxeno po popu Andrii Vitaglicchiu Viscaninu iz Comise, V Bnecih 1703 [J 2139]

39) Zarcalo duhovno, Iſtomaceno iz Yezikka Italianskoga ù Dubrovacki po D. Mauru Orbinu Dubrovcaninu, V Bnecih, 1703 [J 2141].

40) С. Маргитнѣ, Непопнед клрстилиска… (Венеција 1704. Књига је оштећена: нема насловну страну) [J 2112]

41) Фала ѿ свети аллити говорѣнина ѿсветковина затилиженн прикогодиціа… сложено ѹнезник иллирички по погоѣлѹтномѹ погословцѹ С҃Ѡ. П. Фра Стиплнѹ иличлиннѹ марковцѹ аллити маргитнѣѹ… У Млецн, АС҃ѠИ [1708]. по Николи Пецлин под тилнгом ѿлилнана [J 5038]

42) R. Bellarmino, Superior explicatio doctrinæ christianæ… Romæ. Typiis Sacræ Congregat. de Propaganda Fide 1708 [J 2057]

43) Ispravnik za erei ali redovnizi ispovidnizi, i za pokornizi, Oteza Ivanna Polanka bogosloviza ili theologa druxinee

Isusa. Prenesen s' latinskoga yazika u slovinski po popu Scymunu Budi, neu Zadraninu. Breve direttorio per sacerdoti conferrori e per penitenti tradoto dalla lingua Latina nella illira (Simon Budineus), In Venezia. Bartolo Occhi 1709 [J 2185]

44) Xivot Svete Katarine (Венеција 1709. Без насловне стране; прештампано Дивковићево дело у штампарији Occhi) [J 2061]

45) Codex pseudepigraphus VETERIS TESTAMENTI, *Collectus Caſtigatus*, Teſtimoniisque, Cenſurius & Animadverſionibus illuſtratus à Johanne Alberto Fabricio, SS. Theol. D. & Professore Publ. in Gymnaſio Hamburgenſi. Hamburg & Lipſiæ, A. C. 1713. [J 5118]

46) Stefanus Zagrabiensis, Pabulum spirituale ovium Christianarum / Hrana duhovna ovchics kerschanzkeh, Zagrabiæ [J 2043]. [Нема насловне стране. Књигу под овим насловом на њеним унутрашњим страницама препоручују за штампу високи цензори католичке цркве 1718. године]

47) *GIARVLA* VRESSENA ZVITYEM OD SCEST VICHOF SVITA, Sloxena u Slovinſki giazich. Pi Giurgiu Barachovichiu Zadraninu, V Bnecich MDCCXX [1720], Pri Bartolu Occhi Knigaru, Na riui Schiauonſchoi Pod Slameniu S. Dominica. [J 159] [конзервирано]

48) Граммѧтика… (Црквенословенска граматика без насловне стране из 1721, с посветом В. Јагићу од стране И. И. Козловскога. Подаци о години издања налазе се у предговору књиге). [J 2156]

49) Luckinich Iliya, Nacin pomochi k zvelicniyu umirayuche, Mleci 1722. [J 1771]

50) Uſdasi Mandaljene Pokornize u spilli od Marsiglje. Spjevani po D. Ignaziu Gjorgi opatu melitenskomu. In Venezia, MDCCXXVIII [1728]. Appresso Cristoforo Zane [J 112/b] [конзервирано]

51) Vulgatæ psalmorum editionis in locis obscurioribus… ac Interpretationum claritate interpolatæ illyrica metaphrasis sive Saltjer slovinski spjevan po D. Ignaziu Gjorgi, opatu Melitenskomu… Venetiis 1729 [J 2815]

52) THEOLOGIA MORALIS, seu manuductor Illyricus. Ad cognitionem Sacri Ordinis, directus ab Antonio Kadcich… alias Boggoslovje diloredno, olliti Rukovod Slovinski nà poznagne Svetoga Reda… Bononiæ MDCCXXIX [1729] [J 2219]

53) Szvetih Marie Magdalene y Marthe sivlenie i na Veru Christussuvu Preobernenie, Varazdin 1730 (Без насловне стране. В. Јагић је својом руком дописао њен садржај) [J 2064]

54) PALMARIUM EMPYREUM, seu CONCIONES CXXVI. de SANCTIS Totius Anni… Pars I… Clagenfurti. Typis & Sumptibus Joan Friderici Kleinmayr… Carinth. Typographi, Anno M.DCC.XXXI [1731] [J 2160]

55) Jacobus Kunech, Assortiones ex universo philosophia, Zagreb 1733 [J 2054].

56) Juraj Mulih, Poszel apostolszki vu navuku kerschanskom, Stampan vu Collegiumu Zagrebechkom, Leta 1742 [J 2033].

57) Pravi nachin za dovesti dufce virni na xivot viçgni. Koi sloxi otacz F. Stipan Badrich, U Mleczi 1746 [J 2189]

58) POKRIPGLIENYE UMIRUCHI. Za dobro i Sveto pochi Umilofti Bofxioi Sovoga Svita, Iztomaçeno, i Skupgleno pria. Po Don Luczi Terzichiu… Jod iftoga nadoftaugleni mnogi, i rasliçiti Blagofovi, i druge Stuari Svete, i Kripofne, zakorit Naroda Harvafckoga… U Mleczi MDCCXLVII [1747]. Po Bartalu Occhi [Књига је оштећена. Нема насловне стране] [J 2146]

59) Ѯписаніе Ст҃аго Бж҃їа Града Іерусалима <…>, в҃ Вїенѣ 1748 [J 2241]

60) Сия Книга вотчины Алехандро-Свирскаго монастыря христьянина жителя Олонецкой вѣфи Ивана Костантинова. 1750 [J 191/*b*]

61) Pripovidagnie nauka karstjanskoga po O. F. Jerolimu Filippovichiu. U Mletczii MDCCL 1750 [J 2192]

62) Nauk Kærstjanski slovinskomu nàròdu odkrìven i obilno iftomàcen; idest Doctrinæ Christianæ explicatio copiosa Ilyricæ nationi, Per R.P.F. Innocentium Garghich, U Mlezjeh 1750 [J 2134]

63) Vertlyacz, Duhovni, z-trimi rósiczami va Nóvom Gradu, od duhovnih szinov réda szvétoga Ferencza nakincsen. Bogu y Marii offrovan, ter otczu Szerafinszkomu darovan. Va kóm sze nahajaju pobósne molitve, ugódne Jacske, y lipi nauk kerschanszki. Soproni, 1753. Pri Josefu Szieszu. E. [J 2090]

64) Govorenja sveta chjudoredna varhu svih nedigliaa od godiscchja rukotvorje Ivana Kampadelli popa Padvanskoga, prinesseno u harvaski jezzik od Dominika

Pavicichja Hvaranina iz Varbagna, V Mnezzih 1754 [J 2137].

65) Jani Pannonii quinque ecclesiorum episcopi. Libri III… Typis Leopoldi Francisci Landerer. Budæ 1754 [J 2203]

66) Настоѧ́нїемъ Прилежа́нїемъ и҆ нѫдева́нїемъ Пре ѡ҆ещ҃ен-нѣ́йшагѡ и҆ превосходнѣ́лнейшаѡ А҆рхїеп҃скопа Карловачска-гѡ… Гдⷭ҇на ПАVЛА НЕНАДОВИЧА, Книга сїѧ Граммати́ка в҃ позⷭ҇ и҆ ᲂу҆потребле́нїе ѡ҆тро́ковъ Се́рбскꙋ Жела́нцыхъ ѡ҆снова́тельнагѡ наꙋ́ченїѧ Славе́нскагѡ дїалекта. Напечатаѧ́сѧ в҃ Е҆пⷭ҇копїи Ры́мнической. Лѣта Гдⷭ҇нѧ ҂АѰ҃не [1755] (Мелетїа Смотрицскагѡ монаха братства Виленскагѡ. У врху првога празног листа руком дописано *Smotriski, Meletius*) [J 6585]

67) Rasgovor Pastirski varhu Porodjegna Gospodinova jedne djevojcize Dubrovkigne, U Mlezieh, MDCCLVIII [1758], Po Francesku Storti. *I Dopuſctenjem od Starieſcinâ* [J 2245]

68) Arithmetika horvatszka koju za Obchinſzku vſzega Orſzaga haſzen, y potrebochu z-vnogemi izebranemi Példami obilnò iztolmachil, y na ſzvetlo dál je: Mihaly Sillobod, drugàch Bolssich, Martinſzke veſzi Plebanus. Zagrabiæ, Typis Antoni Reiner, Inclyti Regni Croatiæ Typographi Privilegiati. Anno 1758. [J 2233]

69) Razgovor ugodni naroda slovinskoga. U komuſe ukazuje poçetak, i ſvarha Kraglià Slovinskì, koji punno vikòvà vladaſce ſvim Slovinskim darxavam, ſrazliçitim piſmam od Kraglià, Bànà, i Slovinskì Vitezòvà. *Izvagen iz razliçitì*

Kgnìgà, i sloxen u Jezik Slovinski po fra Andrii Cacichiu iz Briista, Stioczu Jubilatomu Reda male Bratje S. Frane, darxave Prif. Odkupiteglia ù Dalmaczii. *Sada iznova prif-tampan od iſtoga, ſpriſtavkom Czeſsàrà, Pàpà, Svetij, I Blaxeni od Naroda Slovinskoga, i ſnadometkom piſsàmà Jure Caſtriotichia, Vojvode Janka, Czarrigrada, Beçia, i od ſvakkè varſte Vitezòvà, i gniovì vojevagnià.* Prikazana prifvitlomu gosp. gosp. knezu Luci Ivannovichiu iz Dobrote od Bukke Kotorske. U Mleczi na MDCCLIX [1759]. Po Dominiku Lovixi. *Z' dopuſctegniem Stareſcina* [J 2235]

70) Predike od svetkovina doscasctja Issukarstova. Sloxene, i na svitlost date po otczu fra Jossipu Banovczu… U Mleczi, po Dominiku Lovixi, 1759. [J 105b]

71) CZVET SZVETEH, ali sivlenye, i chini szvetczev, koteri vu naſſem Horvatczkem, iliti Szlovenſzkem Orſzagu z-vekſſum poboznoſztjum i z-prodekum zadnye tri meſzecze Leta, najmre Liſztopada, Vſzeſzveſchaka, y Grudna poſtujuſze… Y na naſſ Szlovenſzki jezik, z-dopuſchenyem poglavarov, po dobrovolynom trudu P. HILARIONA GASPAROTTI Reda Sz. Paola… preloſeni… vu Bechu… leto 1761 [J 2041]

72) Lettres Persanes. Par Mr. de Montesquieu. Nouvelle édition augmentée de douze lettres… A Amsterdam et a Leipzig MDCCLXI [1761] [J 2093]

73) Nauk kerstianski po D. Hierolimu Bonacichju. U Mlecich 1761 [J 2186]

74) [illegible] <…> [illegible] [БУКВАРЬ славенскиј писмены величајшаго оучи-

телѣ Б. ИЕРОНИМА Стридонскаго напечатань во Венетии <…> Лѣта 1763] [J 2119].

75) Razgovori duhovni pastira s'otara ù svetkovine doſcastia Gospodinova, i korizme ù kratko sloxeni, i na svitlost dati… po otczu F. Josippu Banovczu reda S. Franceska. U' Jakinu, po Petru Ferri 1763 [J 2163]

76) IN ORIGINEM ET HISTORIAM ALPHABETI SCLAVONICI GLAGOLITICI vulgo Hieronymiani, Disquisitio, a Clemente Grubissichio proposita, Venetiis 1764 [J 2224]

77) EPISTOLE I EVANGJELJA priko sviu godissnji nediljah i svetkovinah, <…> ù Slovinski iliti Illyricski Jezik trechi put prisſtampana, Po O. F. Emericu Pavichu (u Budimu Godine 1764 [J 2035])

78) BESSJEDE KARSTIANSKE ſa nedjeglnijeh, i blaſieh dana od godiſcta na koris puka pravovjernoga Paſtjerom Duhovnijem Slovinzijeh Darſciava… U Mlezijeh. Po Simunu Occhi 1765 [J 2158]

79) Nediglnik dvostruk o. F. Filipa iz Occhjevjæ. U Mletczij 1766 [J 1743].

80) Blagosov od poglia <…> Data na ſvitlôſt za ſluxbu Miſnikâ slovinskiih. Po o. f. Josippu Banovcsu. U' Jakinu MDCCLXVII [1767] [J 2099].

81) NAUK MLADOGA MISNIKA, Zà poçeti govoriti S. Miſu, prineſcen iz Czarglienicze, illitivam Rubrike Latinske ù slovinski jezik. Po jednome redovniku reeda S. O. Francecka za sluxbu P.P. Miſnika harvatskoga slova: Prikazan i poſvechien Isukarstu. Nà Oltaru. U Mleczi, MCDLXVII [1767] [J 2191]

82) NAUK KERSTJANSKI <…> Od Ivanna A. Nenadichja iſ Peraſta, Kanonika Stolne Zerkve Kottorske, Parroka Svetoga Euſtacchia ù Dobroti, i Nauciteglja od ſakonaa. U Mlezieh MDCCLXVIII [1768] [J 2205]

83) Vid Dossen, AXDAJA SEDMOGLAVA bojnim kopjem udarena i nagargyena iliti sablast griha, U Zagrebu 1768 [J 2125].

84) СУДЕБНИКЪ царя и великаго князя Ивана Васильевича. ЗАКОНЫ изъ Юстиніановыхъ книгъ и УКАЗЫ дополнительные къ Судебнику… Въ Санктпетербургѣ. При Императорской академіи наук 1768 года [J 4505]

85) CHRISTIADE to iest XIVOT I DIELA ISVKARSTOVA, SPIEVANA PO GIONV PALMOTICHIV, V RIMV M,DC.LXX [1770] [J 2234]

86) Zirkovnu leitu ali Evangelski navuki sa usse nedele inu prasnike zeliga leita poprei na slovenski jezik ukup spissani od Francisca Xav. Goriuppa, Labaci 1770 [J 2036].

87) SERMONES MORALES Joannis Baptistæ Campadelli, Ex italico in vernaculum vulgare croaticum traducti et in duas partes distincti per Balthasarem Mattakovich, Zagrabiæ 1770. Pars prima [J 2154/1]; Pars altera [J 2154/2].

88) CHRISTIANSKE RESNIZE, SKUS PREMISHLUVANJE napreineſhene inu sa Predige tudi naraunane, od enega Meſhnika iſ Tovarſhtva Jesuſovega. V' Zelouzi 1770. [J 2182]

89) БУКВАРЬ или начáлное оучéнїе хотѧ́щымъ оучи́тисѧ кни́гъ пи́смены славено-сербскими. Бѣ́нна, въ цесаро-кралевской

Ѿлврїческой и восто́чной придво́рной тѵпогра́фїи кѵ́ръ Ѿсифа Кѹрцбека 1770 [J 2107]

90) Officzie B. Divicze Marie. U' Mletczih 1772 [J 1597])

91) Officium rakoczianum, in quo continentur exercitia ordinaria Hominis Christiani, Zagrabiæ 1772 [J 2116]

92) Prirucsna kniga za slavonsku seljansku mladex… popisao Ivan Wiegand. U Becsu, kod Josipa Kurtzbecka 1772 [J 2060]

93) UVJECBANJE VARHU SAKRAMENATAH POKOREE, i *Tila ISSUKARSTOVA*. S' dilami Kripoſtah Boggoslovnih *I S' kratkim zabavglienjem za jutro, i za veccer*. U' Vuidnu MDCCLXXIV [1774]. Po Brattih Gallicichih. *Dopuſctenjem Starifcinah* [J 2178]

94) Antun Mathia Relkovich, Nova slavonska, i nimacska gramatika. Wien, gedrukt den Joseph Kurzbeken, 1775. [J 118b] [конзервирано]

95) Fortunato Svagel, Opus selectum, Zagrabiæ 1775 [J 2040].

96) Pripisagnie poçetka kragliestva bosanskoga, slidenie, i dospitak i na uzetiu turskomu do danas. Kada su doscli u Bosnu i u sve darxave Illyriçke redovnici S. Franceska… Sloxen… po Noriniju starogragianinu Neretvanskomu. U Mleci 1775 [J 2183]

97) Joannis. Bapt. Lalangue, Medicina ruralis iliti VRACHTVA LADANYSZKA za potrebochu musev i sziromakov horvatczkoga orszaga y okolu nyega, blisnesseh meszt. Perva sztran. Vu Varazdinu. Stampana po Ivanu Thomassu Plem. <…> Letto 1776 [J 2048]

98) Osservazioni di Giovani Lovrich, sopra diversi pezzi del viaggio in Dalmazia del signor Abate Alberto Fortis, Coll'Aggiunta della vita di Soçivizca. A sua Eccelenza E. Maffio Albrizzi, Gravissimo senator Veneto. In Venezia MDCCLXXVI [1776] [J 4842]

99) Szveti evangeliumi na vsze nedelye, za potrebnost szlavne horvatzke biskupie zagrebechke, vu Zagrebu 1778 [J 2037].

100) Neue Einleitung zur Slavonischen Sprache… Herausgegeben von P. Marian Lanoſſovich… gedrukt bei Johann Martin Diwalt 1778 [J 2204] [конзервирано]

101) Sveta Roxalia Panormitanska divicsa, nakichena i izpevana po Antunu Kanislichu Poxexaninu. U' Bècsu 1780 [J 1784 / J 2051].

102) Breve compendium moralis theologiæ in septem catholicæ ecclesiæ SACRAMENTA ex sac. scriptura, council, summor. pontif. decretis, ss. partum doctrinis, necnon select. theologis, atque canonistis depromptum. Ad communem usum parochorum nationis illyricæ, maxime ruralium, aliorumque missionariorum, ordinandorum, confessariorum &c. illyrico idiomate donatum. Opera et studio illustrissimi domini Fr. Marci Dobretich ordinis minorum obser. provinciæ Bosne Argentinæ episcop. eretrianensis, et vicarii apostolici ejusdem Bosnæ. Anconæ MDCCLXXXII. Ex edibus Petri Pauli Ferri. *Superiorum permissu.* // Kratko skupgliene chudoredne, illiti morale bogoslovicze svarhu sedam katoliçanske czarkve SAKRAMENATAH iz Svétoga Pìſma, iz Svétii Sàborah, iz Odregegniah Svètii Ottaczah Papii, iz nàukà Nauçitegliah Czarkve Boxie, i iz ostàlii izvarſniji Bogoslovaczah, i Kanonisctah, izvageno, Za obchienuh sluxbu paròkah

il[i]ti xupnikah *Nàroda Slovinskoga, navlaſtito Segliansk*ih, *za Missionàre, za onneh koih imadu pòchi na Ordine, za Iſpovidnike I za ſve koih podigliuju, i primaju Svèteh Sakramente* Pomoglivo sloxeno i skupglieno u slavnii illiriçki jezik i na svitlost dato za dobro obchieno od prisvitloga gospodina F. Marka Dobreticha reda s. Frances. od obslux. biskupa eretrianskoga, i vikara aposctolskoga u Bosni. U' Ankoni na 1782. Po Petru Pavlu Ferri, *Z dopusctengem stariscinah* [J 2236]

103) Scivot S. Benedikta opatta i parvo-roditeglia skupfctinæ redovnickjeh… sloſcen po D. Ignaziu Gjorgi opattu Militenskomu, Ragusa 1784 [J 2153]

104) VANDJELJA I KGNIGHE APOSTOLSKE istomacene iſ missala novoga rimskoga u jeſik slovinski, i poklognene prisvjet. i priposct. Gospodinu D. Garguru Lazzari, arkibiskupu dubrovackomu <…> Raguza MDCCLXXXIV [1784] [J 2045]

105) Mi Joſef Drugi, z-Bosjum pomochjum izebrani Rimzki Czeſzar, vſzigdar Povekſſavavecz, Nemske, Vugerzke, Cheſske, Dalmatinzke, Horvaczke, y Slavonzke Zamlyle Kraly Apoſtolzki… [Наредба Јосифа II о земљишту и земљишним књигама, Беч 1787] [J 2238]

106) Езопове и прочихъ разнихъ баснотворцевъ съ различни езика на славеносербски езикъ преведене, садъ први редъ съ наравоучителними полезними изяснѣніами и наставлѣніами издате и сербской юности посвѣћене басне. *Musarum facerdos virginibus puerisque canto. Мусей свещенихъ девойчицамъ и дѣци я поемъ.* У Лайпсику, у типографїи г. Іоанна Готлоба Еммануила Брайткопфа, 1788. [J 2479]

107) Katarine II. i Jose II. put u Krim. Izpjevan po Josi Kermpotichu Svjetomisniku Licsaninu. U Becsu. Slovotisom od Jose Hraschanzky, 1788. [J 28b]

108) Svemoguchi neba i zemlye Stvoritely, S kiticom pervoga, drugoga i trecsega poglavja Knyige Poroda, Po razumu S. Pisma nakichen po Antunu Ivanoshichu, Biskupie Zagrebachke Misniku svitovnomu, Godine 1788. U Zagrebu, Pritiskano kod Josipa Karola Kotche [J 2237]

109) Josepho Paulovichio Lucichio, Prisvitloga i Opchienoga Tridentinskoga Sabora od çlanoa virre i czarkovne Isprave, Naredbe… Venetiis 1790 [J 2165]

110) Бой змая са орловы. На кратко списанъ одъ Іоанна Раића, архимандрита. Лѣта 1789. У Бечу. При Іосифѣ Благородномъ одъ Курцбекъ 1791. Препечатано Г. Е. В. [J 2724]

111) BREVIARIUM ROMANUM slavonico idiomate… editum / Ⱖⰽⰾⰾⰾⰾⰾⰾⰾ Ⰸⰾⰾⰾⰾⰾⰾⰾ Ⱓⰽⰽⰽ

115) **Kleine Slawonische Mythologie von Michael Popow, St. Petersburg 1793** [J 4105]

116) Руская лѣтопись съ Воскресенскаго списка подареннаго въ оной Воскресенской монастырь патріархомъ Никономъ въ 1658 году. Первая часть. Въ Санктпетербургѣ. При Императорской Академіи наукъ 1793 [J 4923]

117) Georgii Ferrich, Rhagusani Fabulæ. Ragusæ. Apud Andriam Trevisani 1794 [J 2166]

118) Olauv G. Tychsen, Physiologus Syrus; seu, Historia animalium XXXII in S.S. memoratorum syriace, e codice Bybliothecæ Vaticanæ nunc primum, Rostochii, ex officina libraria Stilleriana 1795 [J 2097]

119) Philologia et geographiæ Panonia. Zagabriæ, in ædibus Blasekovichianis, anno 1795. [J 29a]

120) XIVOT SVETOGA EUSTACHIE, S' naukom kerstjanskim <…> izpivan po Antunu Josipu Turkovicsu, U Osiku 1795 [J 2034])

121) KUCHNIK shto svakoga miseca priko godine: u polju, u berdu, u bashcsi, oko marve i xivadi, oko kuche, i u kuchi csiniti, i kako zdravje razloxno uzderxati ima. Iz dugovicsnog vixbanja ſtarih Kuchnikah povadih, i u Slavonskom Glaſu izdade Josip Stipan Relkovich od Ehrendorf, Slavne Diakovacske Biskupie Staabski Parok u Vinkovcih. U Osiku 1796 [J 2098]

122) MLAISSI RÓBINZON: iliti jedna kruto povolyna, y hasznovita pripovezt za detczu od J. H. Kampe iz nemskoga u horvatzki jezik prenessena po Antonu Vranichu, szlavne biskupie zagrebechke massniku. Pervi

del; Drugi del. Vu Zagrebu. Pritizkano vu czesz. Kraly. szlobodnoj novoszelskoj szlovotizki. 1796. [На крају књиге дописано је име Johan Kraleh – Јагићев деда по мајци] [J 2089] [конзервирано]

123) Письма русскаго путешественника. Часть I, II, III, IV, V, VI, Москва, въ университетской тип. 1797-1801 [J 7021]

124) Nove básné vydané od Antonina Puchmayera, V Praze 1798 [J 1442]

125) Ad clarissimum virum Joannem Müller. Huic accedunt Illyricæ linguæ poematia triginta septem latinis carminibus reddita Georgii Ferrich Ragusini Epistola. Ragusa 1798 [J 2078]

126) **Die Bildsamkeit der Slawischen Sprache, an der Bildung der Substantive und Adjective in der Böhmischen Sprache dargestellt. Von Joseph Dobrowsky. Prag 1799** [J 3339]

127) Razgovori i pripovidagnia oza Ardelia Della Bella Fiorentina Druscbe Isusove, Data na svitlost od pripostovanoga d. Mattia Ciulicha, U Mletci (1805 [1696-1702]) [J 2138] [конзервирано].

128) **Краткое наставленіе**… (Недатирани црквенословенски рукопис без насловне стране) [J 2215]

129) **Молитвы Оутреннїѧ. Славѧнобо́лгарскїи и҆ гре́ческїѧ**… [Недатирана црквенословенска књига] [J 7296]

130) **Житїе и҆ жи́знь пра҃вныѧ бл҃говѣ́рныѧ вели́кїѧ кнѧжны̀ Є҆вфроси́нїи Сꙋ́ждальскїѧ, спи́сано смире́нно и҆́ноко́мъ григо́рїемъ, того́жъ гра́да Сꙋ́ждалѧ**… [Недатирана рукописна књига] [J 7299]

Списак аутора

I. Anicio 25
S. Buda (S. Budineus) 43
I. Bandulavich 13, 36
J. Banovacs 70, 75, 80
G. Barachovich 47
R. Bellarmino 42
H. Bonacich 73
A. Cacich 69
B. Cassio / B. Kaſcicch 2, 12, 14
M. Ciulich 127
H. Demen 26
М. Данковнѣ 22
M. Dobretich 102
J. Dobrowsky 113, 126
V. Dossen 83
J. A. Fabricius 45
G. Ferrich 117, 125
F. Filip 79
J. Filippovich 61
I. Garghich 62
H. Gasparotti 71
P. Gaudenczio 20
M. Gazarovich 5
G. Gioannizio (I. Ioannitius) 15
J. Giurini 114
I. Gjorgi 50, 51, 103
F. Glavinich 7, 37
F. X. Goriupp 86
ѝнокъ григо́рїй 130
C. Grubissich 76
J. Habdelich 21, 23
A. Ivanoshich 108
G. Jurievich 24
A. Kadcich 52
A. Kanislich 101
M. P. Katancsich 112
Ѧ. Костѧ́тинодъ 60
J. Kunech 55
J. Kermpotich 107
J. B. Lalangue 97

M. Lanoffovich 100
G. Lazzari 104
R. L e v ako v i }
[Р. Леваковић] 8
G. Lovrich 98
I. Luckinich 49
С. Маргитић 40, 41
B. Mattakovich 87
M. Marul 9
M. Minuci 29
Montesquieu 72
J. Mulih 56
I. A. Nenadich 82
Norini 96
Д. Обрадовичь 106
M. Orbin 39
G. Palmotich 85
J. Pannonius 65
J. Paulovichio Lucichio 109
E. Pavich 77
D. Pavicich 64
P. Petretics 18
M. Popow 115
П. Посилопић 16, 28
P. Primovicch 4
A. Puchmayer 124
I. Раић 110
A. M. Relkovich 94
J. S. Relkovich 121
M. Sillobod 68
M. Simunich 35
[М. Смотрицкiи, M. Smotriski] 66
F. Svagel 95
F. Storta 67
L. Terzich 58
A. J. Turkovics 120
O. Tychsen 118
A. Vitaglicch 38
P. Vitezovich 34
A. Vranich 122
I. Wiegand 92

Издавач
Савез славистичких друштава Србије
ssds.org.rs

За Издавача
Др Рајна Драгићевић

Припрема за штампу
Душко Ћосић

Штампа
Чигоја штампа

Тираж
50

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

027.1 Јагић В.
027.7(497.11):025.2

СТАНИШИЋ, Вања, 1961-
Старе књиге Јагићеве библиотека / Вања Станишић. - Београд : Савез славистичких друштава Србије, 2020 (Београд : Чигоја штампа). - 108 стр. : илустр. ; 24 cm. - (Едиција Славистички списи)

Тираж 50. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Регистар.

ISBN 978-86-81622-04-9

а) Јагић, Ватрослав (1838-1923) -- Библиотека б) Филолошки факултет (Београд). Катедра за српски језик с јужнословенским језицима. Библиотека -- Збирка Ватрослава Јагића

COBISS.SR-ID 26692617